

**Драгомир Костић**

Универзитет у Приштини, Косовска Митровица

Међународни центар за православне студије, Ниш - Србија

e-mail: kosticdragomir@yahoo.com

## КАКО ДА ЧОВЕК ДОСПЕ ДО БОГА (Књига о Јову)

**Апстракт:** Рад је покушај тумачења једног од најсложенијих библијских итвива на наједноставнији могући начин: из самог текста, из његовог помног мотрења. Отуда су била могућа комплексна виђења ове комплексне проблематике. Књига о Јову изражава у основи тежњу човека да доспе до Бога. То је говор, низ варијација о истом: о слави, моћи, непогрешивости Бога. И у вези с тим, о сумњи у моћ (могућности) човековог приближавања Богу. Говор о дистанци између Бога и човека, и то не обичног, него посебног човека, човека испуњеног Богом, човека освешћеног (просвешћеног) Богом. Говор о посвемашњој оданости (преданости) Богу и његовој слави и величини.

**Кључне речи:** тражење Бога, неправедно страдање, теодицеја, преданост Богу, величање Бога, знак Христа.

Јов је парадигма за све оне који, иако непорочни и праведни, страдају. У крајњем случају он је парадигма Исуса Христа, претеча његов, неко ко је страдао пре њега, најавио његов долазак, његово страдање.

Јов је пао не својом кривицом; он, дакле, није скривио свој пад, али ће се својом заслугом поново уздићи.

Јов је оно што је био. Изложен ужасним искушењима (мукама) није се променио!

Није изневерио ни себе, ни Бога. Али се дрзнуо да проговори о неправди; за ту своју праведну побуну биће награђен, али и ућуткан.

Књига о Јову изражава у основи тежњу човека да доспе до Бога. Све друго, као, понајпре, неправедно страдање<sup>1</sup>, или теодицеја, односно оправдање Бога је

---

1. „Питање страдања је средишње питање о коме се расправља у *Књизи о Јову* – решењу овога питања, може се слободно рећи, посвећена је безмало целокупна садржина ове књиге. Највећи и најзначајнији део ове књиге (*Јов* 4–31) садржи разговоре између многострадалог Јова и тројице његових пријатеља: Елифаса Теманца, Вилдада Сушанина и Софара намаћанина. Главни предмет тих разговора јесте питање страдања праведника”. – (Епископ Методије 2005: 82) – „Главни проблем ове књиге је проблем страдања праведника у овом свету. Она не третира питање страдања уопште, пошто се сматра као општепозната истина старозаветног закона, да свако страдање долази као директна последица греха, односно гажења закона Божјег. Страдање, дакле, тих преступника закона је јасно, и не представља никакав нерешив проблем за старозаветног мислиоца, пошто они страдају за своје преступе. Овде је питање: зашто страдају они који нису преступници закона, који су сав закон испунили и живели по

друго, и у вези с тим!

То је изузетно сложен спис (сложен у двоструком смислу, сложен као комплексан и сложен у смислу слагања, структуре, устројства). На моменте и изузетно – противуречан спис. Збиља, како то истиче Достојевски, „колико ту има великог, тајног! човек ни замислити не може!”<sup>2</sup>.

То је говор, низ (понекад се чини предугачким) варијација о истом: о слави, моћи, непогрешивости Бога. И у вези с тим, о сумњи у моћ (могућности) човековог приближавања Богу. Говор о дистанци између Бога и човека, и то не обичног, него посебног човека, човека испуњеног Богом, човека освешћеног (просвешћеног) Богом. Одушевљење Бога Јовом, на пример, изражено на почетку *Књиге*, на крају сасвим ишчежава.

Упркос свој сложености, то је и једно од најлепших дела светске књижевности, „песничко ремек-дело Библије” (Харингтон 1987: 29), које је „по форми – једно од највеличанственијих песничких дела у целом свету”<sup>3</sup>.

Ако бисмо се запитали шта је то што ово јединствено дело чини особеним, шта је то што га одваја од других, сличних, дела одговор је: говор човека на умору, на издисају; на граници живота и смрти (Шћедровицки 2012: 21).

Дело је написано (спевано) у драмском облику. Дијалог је у основи његовог исказа, али је то дијалог који више наликује монологу него што је стварно дијалог (дискурс). Изузев на самом почетку, у односу Бог: Сотона.

На сцени су Јов, Господ, Сотона, тројица Јовових пријатеља (Елифас Теманац, Вилдад Сушанин, Софар Намаћанин), Елијуј, Јовова жена, гласници.

Главни актер је Јов, с њиме почиње и завршава се спис, али је, у ствари, и сасвим разумљиво, Господ онај о чијој се слави и снази говори у *Књизи о Јову*. Говор о Јову је, заправо, говор о Господу. И у исказима Јовових пријатеља и у Елијујевом исказу (иступу) говори се о Господу.

Јов је само повод!

\*

Тумачење *Књиге о Јову* је ризичан подухват за који се не зна куда ће одвести. Нема тумачења, само покушај тумачења!

*Књига о Јову* је, свакако, једна од најтежих за разумевање.

Припада заједно с *Причама Соломуновим*, *Књигом проповједниковом* и *Пјесмом над пјесмама* мудросном (мудрословном) делу *Старог завета*. Не зна се тачно ко је њен аутор (његова личност је сасвим неизвесна), а и када је настала, између осталог и зато што писац нигде не помиње историјске прилике свог времена. По мишљењу једних, *Књига о Јову* настала је у време Мојсијево, а других, у време Соломона, чак и од самог Соломона, односно Соломона и Давида (време процвата јеврејске поезије), односно негде између Мојсија и вавилонског ропства,

---

њему „беспрекорно?” – (Епископ Артемије 2007: 20) – „Предмет садржине *Књиге о Јову* су његова страдања и невоље, из којих настају различита питања: о путевима Божјег Промисла, о свету и човеку, због чега праведници често бивају кажњавани, а неправедници благују?” – (Митрополит Јован 2009: 11) Слично и на стр. 28: „Питање страдања је средишње питање о коме се расправља у *Књизи о Јову*, и његовим решењем овога, може се рећи, исцрпљује се готово сва садржина и вредност *Књиге*.”

<sup>2</sup> „Господе, каква је то књига и какве су то поуке!”, узвикује мало даље старац Зосима. – Исто.  
<sup>3</sup> А. П. Лопухин, „О Књиге Йова”, *Толковая Библия или комментарий на все книги Священного Писания Ветхого и Нового Заветов*, <http://www.biblioteka3.ru/biblioteka/lopuhin/iov/txt00.html>.

највероватније у веку Соломона, како закључује А. П. Лопухин<sup>4</sup>. Ипак, као најверодостојније узима се да је то било око VI века пре нове ере, у „време и после прогонства, о катастрофи из 586. г. пре Христа” (Лејт 2006: 474), односно после вавилонског ропства. Праведни Јов се помиње још раније, заједно с историјским Нојем и Данилом, у *Књизи пророка Језекиља*<sup>5</sup>. А сећа га се, по трпљењу, и Св. апостол Јаков у својој *Саборној посланици*<sup>6</sup>.

Не зна се тачно ни место где је праведни Јов живео (*земља Узу*, Уз, назначена на почетку ништа одређено не казује), а ни на ком је језику *Књига* првобитно била написана: арамејском, арапском, идумејском, нахоритском или на јеврејском (од јеврејскох номада који су живели изван јеврејских територија). Ипак, све указује на њено нејеврејско порекло.

Дилему око аутора и језика, али и о значају *Књиге о Јову* чини се најбоље је разрешио Григорије Двојеслов: „Ко је написао *Књигу о Јову* не можемо сазнати, али знамо то да је Свети Дух говорио и да је он њен истински аутор”<sup>7</sup>.

Јов је хебрејско име које у семантичком погледу означава најмање једно питање: „где је божански отац?” и један епитет: „онај који је омражен и прогоњен”. Оба ова значења су у вези с главном темом дела: незаслужена патња онога који верује у Бога (одакле патња?!), искушавање од сатане и оклевање Бога (онога од кога се очекује помоћ) да помогне.

У композиционом погледу запажају се неколике целине: увод (пролог) и епилог, средишња расправа (дискурс) Јова и његових пријатеља, појава Елилуја и одговор Бога. Средишњи (највећи) део се карактерише као поетски, почетни и завршни као прозни<sup>8</sup>. Наизглед то је једноставна, крајње једноставна, прича о још једном неспоразуму међу људима и између човека и Бога. Али, наравно, није тако.

\*

Ко је он? Ко је Јов?

Из приповедачке позиције (ауторска приповедачка позиција, ма ко да је био аутор) износе се веома оскудни подаци о њему: „Бијаше човјек у земљи Узу по имену Јов; и тај човјек бијаше добар и праведан, и бојаше се Бога, и уклањаше се од

---

4 „Књига Иова составлена в промежутке времени между Моисеем и пленом Вавилонским, всего вероятнее, в век Соломона.”– А. П. Лопухин, исто.

5 „Ако би у њој била ова три човјека: Ноје, Данило и Јов, они ће правдом својом избавити душе своје, говори Господ Господ. Ако пустим љуте звијери у земљу, те поморе људе, и она опусти да нико не може пролазити од звијерја; Ако би у њој била та три човјека, тако ја жив био, говори Господ Господ, неће избавити синова ни кћери, него ће се сами избавити, а земља ће опустјети. Или ако мач пустим на ту земљу, и речем: мачу, прођи ту земљу, да истријебим у њој људе и стоку; Ако би та три човјека била у њој, тако ја био жив, говори Господ Господ, неће избавити синова ни кћери, него ће се сами избавити. Или ако пустим помор на земљу и излијем гњев свој на њу да би крв текла да истријебим у њој људе и стоку; Ако би Ноје, Данило и Јов били у њој, тако ја жив био, говори Господ Господ, неће избавити синова ни кћери, него ће своје душе избавити правдом својом.”– (Језекиљ 14: 14–20)

6 „Гле, блажене називамо оне који претрпљеше. Трпљење Јовљево чуште, и пошљедак Господњи видјесте: јер је Господ милостив и смилује се.”– Јаков 5: 10.

7 Проф. П. А. Јунгеров, *Введение в Ветхий Завет. Книга Иова*, <http://www.sbible.ru/books/jung51.htm>.

8 Наша *Библија* (превод *Библије* на наш језик) не разликује поетски од прозног дела. То није чудно, пошто ни псалми нису поетски означени.

зла.“(Јов 1:1)<sup>9</sup>, *Човјек бијаше добар и праведан, и бојаше се Бога, и уклањаше се од зла* (Занимљиво, Јов је означен само именом. Други ликови који се појављују, несумњиво мањег значаја од њега, именом и презименом).

Он је, према Божјем схватању, односно оних који у Бога верују, комплетан човек, човек који је остварио себе. Добар, праведан, свестан своје несавршености, своје другости, зато се бојао Бога, а уз све то још се додатно клонио зла, није зазивао зло. *Уклањаше се од зла*, значи да зло није било могуће у његовом свету. Али је зло постојало, чим се Јов уклањао од њега. Откуда је оно? Откуда оно у овако раној фази повести о Јову!

Нема сумње да је зло било присутно и пре Јова. Оно је присутно од момента када се човек почео духовно развијати (и одвајати од осталих бића на земљи)<sup>10</sup>. Оно је константа. Као што је управо и добро константа. Само што је непознато и вероватно остаће непознато шта више претеже: зло или добро?!

Иако се, дакле, Јов чувао зла, оно га је сустигло. Баш као што се бојао: „Јер чега се бојаш дође на мене, и чега се страхах задеси ме. Не почивах нити имах мира нити се одмарах, и опет дође страха“ (Јов, 3:25–26).

Ако је Јов признавао постојање зла, ако га се бојао, ако се уклањао пред њим, да се још једном запитамо, откуда је оно дошло?

Од, иако посве парадоксално, Јововог добра. Добро је изазвало зло!

Јов је репрезент добра и, у исто време, успеха („највећи од свијех људи на истоку“). Он је стражар над својим животом, будност (недремовност) и стрепња (обазривост): „и устајући рано приношаше жртве паленице према броју свијех њих; јер говораше Јов: може бити да су се огријешили синови моји и похулили на Бога у срцу свом“ (Јов, 1:5).

А та његова будност није остала незапажена. И Господ зна оно што се зна. Па се Јовом поноси и узноси пред Сотonom: „јеси ли видио слугу мојега Јова? Нема онакога човјека на земљи, добра и праведна, који се боји Бога и уклања се од зла“ (Јов, 1: 8). Ко је тај сотона?

Одабран је зато што је најбољи! Што је међу осталим људима најправеднији<sup>11</sup>. Али најбоље у њему, његова беспоговорна верност Богу, изненада долази под удар провере. Јер, према Сотонином схватању<sup>12</sup>, окружен свима добрима

---

9 „Такэпически спокойно и какбудто бесстрастно звучит это начало библейской Книги Иова – одного из самыхзамечательных произведений философской поэзии древности.”– Рижский, исто.

10 „Вся духовная жизнь связана с темой зла и страдания.”– (Барђајев, 1937: 413–414).

11 „Почему, собственно, сатана уговаривает Бога испытать именно Иова, а не кого-нибудь другого? Потому что Иов –самый праведный. Уж если самый беспорочный человек на земле, лишившись жизненных благ, проклянет Творца, то этим он не только обесмыслит всю свою предшествующую жизнь, но и поставит под сомнение само право человека существовать на земле,—ведь человек при своем сотворении был призван стать правителем земли, осуществляющим на ней волю Божью (Быт. 1, 28). Таким образом, «праведник-отступник» подтвердит мнение сатаны, что человек - притом даже наилучший, самый праведный – при страдании забывает всё возвышенное и уподобляется животному.”– (Шћедровицки, 2012: 34–35) – „Значит, на Иова возлагается колоссальная по значимости миссия: перед лицом компрометации самой идеи существования человека поддержать ее, обосновать, утвердить и отстоять в глазах Создателя!” – Исто, стр. 35.

12 „То је исти онај Сотона који је „проходио земљу и обилазио”. Исти онај Сотона који нема моћи горе, на небесима. Читава његова моћ и све његове активности потичу само од прохођења и обилажења *земље*. Он је активан само овде доле.Сотона излази пред Бога и

и свим добрим, Јов је и сам морао бити добар („еда ли се узалуд Јов боји Бога?“). Он је то, зато што је Бог према њему (спрам њега) био исто такав: „Нијеси ли га ти оградио и кућу његову и све што има свуда у наоколо? дјело руку његових благословио си, и стока се његова умножила на земљи“ (Јов 1:10). Сумњајући у постојаност његове вере, Сотона призива Јовову пропаст<sup>13</sup>.

Тако се могло догодити да Јов наједном („А један дан...“) остане без ичега, да изгуби све што има. Остао је само он сам. Сам и јадан. На његовој страни била је само једна напомена Божја Сотони: „само на њега не дижи руке своје“.

Али то наједном ипак није било наједном. Драматичност тренутака у којима Јов остаје сам и заборављен је на епској висини: „Дође гласник Јову и рече... Док овај још говораше, дође други и рече... Докле овај још говораше, дође други и рече...“

Јова, међутим, то нагло одузимање (волова, магарица, оваца и момака код оваца, камила и момака код камила, напоскон синова и кћери) свега онога што му пристајаше [„И имаше стоке седам тисућа оваца и три тисуће камила и пет стотина јармова волова и пет стотина магарица, и чељади веома много; и бијаше тај човјек највећи од свијех људи на истоку. (Јов,1:3)] није бацило у очај: „Тада уста Јов и раздрије плашт свој, и остриже главу, и паде на земљу и поклони се, И рече: го сам изашао из утробе матере своје, го ћу се и вратити онамо, Господ даде, Господ узе; да је благословено име Господње“. (Јов,1:21–22) Сачувао је верност, одолео искушењу: „Уза све то не сагријеси Јов, нити рече безумља за Бога“ (Јов,1:22).

Али се на томе није стало.

Вером у Јова, Господ поново изазива Сотону (и, наравно, поново Јова): „нема онакога човјека на земљи, добра и праведна, који се боји Бога и уклања се ода зла, и још се држо доброте своје, премда си ме наговорио, те га упропастих ни за што“ (Јов, 2:3). Овога пута, на подстрек Сотонин [„кожу за кожу и све што човјек има даће за душу своју. Него пружи руку своју и дотакни се костију његовијех и меса његова, псоваће те у очи“ (Јов, 2:4–5)], лествица је за Јова подигнута нешто више<sup>14</sup>.

Има противуречности у исказу Сотоне („кожу за кожу и све што човјек има даће за душу своју“) и захтева Господа да Сотона не дира у његову душу [„ево ти га у руке, али му душу чувај“ (Јов,2:6)].

Ако Господ тражи да се сачува душа (суштаство) Јова, онда ће она и бити сачувана.

И овај нови удар Јов стоички подноси. Изложен „злијем приштем од пете до тјемена“, он (или боље оно што је од њега остало) се преображава у патњу: „Те он узе цријеп па се стругаше, и сјеђаше у пепелу“ (Јов, 2:8). *Узе цријеп па се стругаше, и сјеђаше у пепелу...* Узео на себе облик готово страшног страдања. Облик „живе

---

разговара с Њим, али његово поље делатности је овде, на земљи. Сотона је непостојање, које је дело материјалног света.”– (Розенберг, 1999: 176) Нагласио аутор.

13, „Занимљиво је да се у *Књизи о Јову*, као и у *Књизи постања*, појављује сатана – веома редак лик у Библији. Тамо је змија искушавала човека да би убрао плод са дрвета знања; овде сатана искушава Бога, да би искусио како ће се добро одазвати на зло, како ће се праведник одазвати на незаслужену казну. У првом случају змија хушка човека против Бога, у другом – Бога против човека.”– (Епштејн, 2007: 9)

14, „Отсюда ясно, что это преуспевание самое верховное из всех, и требует некоторой мужественной и железной души.” – Иоан Златоуст „Беседа 4” Беседа увещательная, сказанная в храме святой Анастасии в отношении отсутствующих, и изложение состязаний и подвигов блаженного и праведного Иова. [http://www.e-reading.ws/bookreader.php/128029/Zlatoust\\_-\\_Tvoreniya\\_tom\\_12\\_kniga\\_1.html](http://www.e-reading.ws/bookreader.php/128029/Zlatoust_-_Tvoreniya_tom_12_kniga_1.html).

грозоте”, како истиче Св. Јован Златоусти<sup>15</sup>. То је увод у немушту патњу, патњу која се не да објаснити, којој се не зна узрок (причина) и којој се не види краја. Истовремено, то је и увод у његову славу<sup>16</sup>!

Оно што он не види, види његова жена, која му, не могавши да га гледа таквог (беспомоћног), говори да нестане: „хоћеш ли се још држати доброте своје? благослови Бога па умри (Јов, 2:9). Иако је Јов кори [„говориш као луда жена; добро смо примали од Бога, а зла зар нећемо примати?” (Јов, 2:10)], она зна за узрок мужевљевим невољама (*хоћеш ли се још држати доброте своје?*). Ипак и она је као и он привржена Богу (*благослови Бога*). Упркос томе, тај њен излив саосећајности према мужу, биће жестоко нападан и осуђиван<sup>17</sup>.

У сусрету/дијалогу с женом, Јов тријумфује! Побеђује, иако се победа уопште још и не назире. Као да му је жена отворила очи, као да га је подстакла да издржи, а не да се преда. Јов се уздиже, не само над својом несрећом и не само над женом која је ту његову несрећу обухватила сувом препоруком да нестане (*паумри*), него и над самим собом!

Могућност да се бол умири, заувек нестане, код Јова као да је пробудила (побудила) нову снагу (*добро смо примали од Бога, а зла зар нећемо примати?*).

Међутим, одмах затим је уследио слом! Да ли је он неочекиван, с обзиром на карактер (став) Јовов?

Тежина (горчина) Јовове изненадне осамљености и патње огледала се не само у оној јединственој песничкој слици његовог стругања црепом и седења у пепелу, славном пепелу<sup>18</sup>, него и у погледима других, који „чуше за све зло које га задеси”. То су погледи тројице његових пријатеља (Елифас Теманац, Вилдад Сушанин, Софар Намаћанин), сваки из другог места, који су се договорили „да дођу, да га пожале и потјеше”.

Пожалити и потешити, то је оно што је Јову било потребно.

Први огромни и нескривени знак патње био је тај што га нису препознали („И подиравши очи своје из далека не познаше га”), а онда је уследила спонтана манифестација њихове жалости: плакање, раздрешени плаштеви, посипање пепелом. И онда, за тим наглашено звучним и визуелним знацима туге и саосећања, уследио је

---

15Св. Иоан Златоуст, *Толкование на Книгу Иова*, [http://www.ispovednik.ru/zlatoust/Z12\\_3/Z12\\_3\\_11.htm](http://www.ispovednik.ru/zlatoust/Z12_3/Z12_3_11.htm).

16„Понял, какая польза страдания? Красиво было тело и здорово, но оно стало более славным, когда изрыто было теми язвами.Хороша шерсть прежде окрашивания, а когда делается пурпурною, это чрезвычайно возвышает достоинство, придает ей много изящества.Если бы не лишил его всего, мы не знали бы силы победителя; если бы не пронзил тела его язвами, не просияли бы лучи изнутри; если бы не посадил его на гноище, мы не знали бы его богатства.Не так славен царь, восседающий на престоле, как знаменит и славен сидевший в то время на гноище, потому что после царского престола - смерть, а после этого гноища - небесное царство.” – Златоуст, исто.

17„Часто у кого-нибудь бывает злая жена, но никогда ни у кого не было настолько злой, чтобы, при таком несчастье, нападать на мужа, изошрять меч против его души и внушать такие советы.” – И. Златоуст, „Беседа 4”, исто. – „Поэтому враг, не находя уже что делать, приводит себе на память древние свои козни, и, ум жены вовлекши в нечестивое и богохульное намерение, чрез нее покушается поколебать подвижника.”–Святитель Василий Великий, „Беседа 21. О том, что не должно прилепляться к житейскому, и о пожаре, бывшем вне церкви”, <http://www.pagez.ru/lsn/0297.php>.

18 „Ћубриште на којем је Јов седео у љутим патњама постаје најчувенија светска катедра, постаје место где се решава најтежи животни проблем, проблем страдања.”– (Епископ Артемије, 2007: 22)

потпуни мук: „И сјеђаху код њега на земљи седам дана и седам ноћи, и ни један му не проговори ријечи, јер виђаху да је бол врло велик”<sup>19</sup>.

Све ово што су чинили, а нарочито посипање пепелом, као и што нису чинили (ћутање) на извештан начин упућује на њихово поистовећивање с Јовом.

Жалили су га, али га нису утешили. Напротив, кад су проговорили, проговорили су тако што су му стали на отворене ране. Присуство њихово било је пријатељско, говорење њихово није било такво<sup>20</sup>. Заправо, нити је он њих разумео, нити су они разумели њега.

Они, дакле, најпре, нису имали шта да кажу Јову. Речи су ту, пред Јововим болом, биле и немоћне и сувишне. Али ако они нису имали шта да кажу њему, имао је он њима.

То је моћна исповест немоћног патника.

Трећа глава *Књиге о Јову* у целини и посебно њен завршни део (завршни стихови) представља песму у песми о Јову. То је песма тешког невољника. Ламент над страдањем и страдалником. *Химна међу рушевинама*<sup>21</sup>. Елегија свих несрећника овога света.

Ту се могу запазити три њена сегмента: проклињање дана рођења (*Јов*, 3–9), жаљење што се рођење уопште десило (*Јов*, 10–19) и, на крају, дата је објективизација последица тога рађања (*Јов*, 20–26). Велика мука је Јова натерала да се врати на сам почетак свога изласка у свет.

Јов сасвим извесно проклиње дан када се родио: „Не било дана у који се родих, и ноћи у којој рекоше: роди се дјетић! (*Јов*, 3:3) Одриче га се, пориче га,

---

19Јов, 2:13. „Саосећање и, да тако кажемо, такт – по нашим мерилима чак преувеличани. Мудраци нимало не журе да претворе живе муке пријатеља у предмет уопштене расправе...” – (Сопровски, 1998: 227) – „И они ждут, чтобы он начал говорить первым, дабы своими речами не нарушить преждевременно его печальных размышлений и не показаться неучтивыми перед лицом его невыносимых мук.” – (Шнедровицки, 2012: 29-30).

20„Приходят три друга, чтобы утешить, а делают противоположное утешению; присутствие было дружеское, а увещание не дружеское. Один вид их, прежде чем они сказали что-либо, способен был смутить праведника. Наши несчастья мы яснее видим особенно при сравнении с благополучием других. Подумай, каково было ему видеть себя в таком бедствии, а их, своих близких и знакомых - при прежнем благополучии. И то тяжело, что всюду стало известным несчастье: если слышали об этом они, жившие на таком расстоянии, то тем более - те, которые были ближе. А особенно печалило его не столько множество страданий, сколько то, что он казался страдавшим как нечестивый, незаконный, как враг Божий и противник, проводивший жизнь в лицемерии. У него была забота не о повреждении тела, а о гибели доброго имени; это не потому, что он был честолюбив или жил для славы в глазах многих, а потому, что видел, как многие соблазнялись этим. Писатель передает и имена друзей, говоря: *И никто не говорил ему ни слова* (ст. 13).

Душа, внезапно пораженная скорбью, бывает совершенно неспособна к тому, чтобы слушать. Поэтому и они, видя несчастье этого дома и праведника, сидящего на гноище и покрытого язвами, разорвали одежды, много плакали и сидели в молчании, показывая этим, что ничто столь не соответствует вначале состоянию скорбящих, как совершенное молчание, потому что страдание было больше утешения посредством слова. Они пришли с целью утешить; но, не находя способа выполнить это, замолчали; и это сделали разумно, утешая его своими поступками – присутствием, раздиранием одежд. Все это хорошие, достойные друзей свидетельства сочувствия. Но то, что было потом, не было таково.” – Св. И. Златоуст, *Толкование на Книгу Иова*, исто.

21 Синтагма припада О. Пазу, односно наслову једне његове песме, књиге: Oktavio Paz, *Himna među ruševinama*, izabrane pesme, preveo Branislav Prelević, BIGZ, Beograd, 1985.

максимално обезвређује [„Био тај дан тама, не гледао га Бог озго, и не освјетљавала га свјетлост (Јов, 3:4)]<sup>22</sup>! Зашто је Јову било потребно да се враћа толико далеко и да се баца каменом којим не може добацити, односно да говори о нечему што је давно завршено и на што се више никако није могло утицати? Зато да покаже где је он данас! У ствари, не говори Јов овде о том дану свога рођења, него о ономе данас. То су његови најгори дани: „Мрак га запрзнио и сјен смртни, облак га обастирао, био страшан као најгори дани” (Јов, 3:5).

Наравно, иза тога следи проклињање живота, ноћи: „Што ми није затворила врата од утробе и није сакрила муку од мојих очију. Зашто не умријех у утроби? Не издахнух излазећи из утробе? Зашто ме прихватише кољена? зашто сисе? да сем?”<sup>23</sup> (Јов, 3:10–12) . И поуздање у смрт, величање смрти: „Јер бих сада лежао и почивао; спавао бих и био би миран,” (Јов, 3:13). Па као да је и тај дан био превелика благод (дан рађања, дан у коме се догодило дете, он), па се јавља (накнадна) жеља да се уопште не доживи [„Или зашто не бих као недоношче сакривено, као дијете које не угледа видјела?” (Јов, 3:16)].

Да би, на крају, уследила она песма на коју смо указали: *Зашто се даје видјело невољнику...*

Зашто се даје видјело невољнику и живот онима који су тужна срца,  
Који чекају смрт а ње нема, и траже је већма мего закопано благо,  
Који играју од радости и веселе се кад нађу гроб?  
Човјеку, којему је пут сакривен и којег је Бог затворио од свуда?  
Јер прије јела мојега долази уздах мој, и као вода ражљева се јак мој.  
Јер чега се бојаш дође на мене, и чега се страхах задеси ме.  
Не почивах нити имах мира нити се одмарах, и опет дође страха.

(Јов, 3: 20–26)

То је време трагања за смрћу. Смрт која се доживљава као скривено, закопано благо! Гроб око којег се игра и весели. Израз: исказ човека саденутог (збијеног) у тамницу. Човека којег је Бог затворио и одакле му нема пута.

А тај човек је управо Јов. Са општег плана (човек) приповедач (песник) прелази на одређеније: *ја*. Односно Јов: *Јер прије јела мојега долази уздах мој, и као вода ражљева се јак мој...*

То је хучање бола. Поглед на протекли живот. Туробно сумирање, свођење проклетих рачуна: *Чега се бојаш дође на мене, и чега се страхах задеси ме...* Све сам чинио да до страхоте не дође и опет је она дошла<sup>24</sup>...

То није само нарицање над својом (сопственом) судбином, него чуђење, знак који се није могао протумачити, празна запитаност на коју се морало одговорити, на коју је неко морао покушати да одговори.

---

22, „Согласно этим словам, не Бог, а именно день, в который Иов родился, виноват в том, что произошло.” – (Шћедровицки, 2012: 30)

23 Да *сем*? Даничић сажима; на руском овај стих гласи: *Зачем приняли меня колени? зачем было мне сосать сосцы?* На енглеском: *Why did the knees receive me? Or why the breasts, that I should suck?*

24, „Причина того, что, подвергаясь такой буре, таким необычайным волнам, праведник оставался твердым, заключалась именно в том, что, когда был богат, ждал бедности; когда пользовался здоровьем, имел в виду болезнь; когда был отцом столько детей, думал о том, что внезапно делается бездетным. Зная свойство человеческих дел и принимая во внимание изменчивость их, он постоянно поддерживал в своей душе этот страх и беспокойство.” – Златоуст, исто.



Јов који није Јов<sup>25</sup>.

И један од тројице придошлих пријатеља, Елифас Теманац, одлучује да прекине вишедневни мук само посматрања (самопосматрања)!

\*

„Ко би се могао уздржати да не говори?“, каже он. Ко би се могао уздржати да не говори, после онога што је говорио Јов?

Јасно, Јов се налазио у очајној, резигнирајућој ситуацији и одатле га је требало што пре вадити (спашавати)!

А излаз одатле где је он био, био је само један. И он је био у – Богу!

Са дна где се налазио Јов, са висине човековог незнања, приповедање (казивање) се пење у висину, или са висине на коју се човек попео својом патњом, прелази се на висину наде, у астралну сферу, тамо где је обитавао Господ.

Бог је узданица свему. И свима, нарочито онима који су као Јов, обесправљени, одбачени, унижени.

Елифас најпре подсећа Јова на оно што је био: „Где учио си многе, и руке изнемогле кријепио си; Ријечи су твоје подизале онога који падаше, и утврђивао си кољена која клечаху“ (Јов, 4:3–4). Онај који је тешио друге<sup>26</sup>, сад га други не могу утешити. Тиме се његово казивање поистовећује с Јововим чињењем. У тешкој ситуацији у којој се налазио Јов, али и они који су били сведоци те ситуације, био је то једино могући приступ. За овим је следио благи укор пријатеља [„А сада кад дође на тебе, клонуо си; кад се тебе дотаче, смео си се“ (Јов, 4:5)]. Све припреме су обављене, Елифас сада прелази на главно у својој намери да Богом одврати Јова од очаја: „Није ли побожност твоја била уздање твоје? И доброта путова твојих надање твоје?“ (Јов, 4:6).

Величање Бога насупрот патњи човека.

Песник *Књиге о Јову* изнова се, можда и неочекивано, у лику који није био Јов, уздиже. Описујући један Елифасов догађај (искуство) који га уздиже у свет повлашћених. Почев од стиха: „Још дође тајно до мене ријеч, и ухо моје дочу је мало“ (Јов, 4:12). То је спомен на доживљај који се збио у драматичним околностима: ноћ, утваре, атмосфера све у свему која као да је морала да подстакне Поа за његов доживљај гаврана. Говор о *религиозној екстази* (Митрополит Јован, 2009: 37).

Још дође тајно до мене ријеч, и ухо моје дочу је мало.

У мислима о ноћнијем утварама, кад тврд сан пада на људе,

Страх подuze ме и дрхат, од којег устрепташе све кости моје.

И дух прође испред мене, и длаке на тијелу мојем наостријешеше се.

Стаде, али му не познах лица; прилика бијаше пред очима мојима, и мучећи чух глас:

Еда ли је човјек праведнији од Бога? Еда ли је човјек чистији од творца својега?

(Јов, 4:13–17)

---

25 „Job je postao lik poslovične strpljivosti ali tko se potruđi pročitati *Knjigu o Jobu*, upitat će se kako je on mogao doći na glas kao strpljivi Job. On proklinje dan svoga rođenja sasvim izričito a više puta postavlja Bogu ultimatum.“ – (Харингтон, 1987: 280) Аутор ову противуречност решава истицањем постојања два Јова.

26 „Обрати внимание и на то, что Иов, по свидетельству Елифаза, кроме других добродетелей, имел дар учительства и по милости Божией произносил слова увещания, которыми он ободрял и утешал находящихся в несчастии.“ – Златоуст, исто.

Савез с Богом уклања све невоље [„Смијаћеш се пустоши и глади, нити ћеш се бојати звијерја земаљскога” (Јов, 5: 22)]. Заобилазећи (занемарујући) болест која је обузела Јова, Елифас га уверава: „Видјећеш како ће ти се умножити сјеме твоје, и пород ће твој бити као трава на земљи” и „Стар ћеш отићи у гроб као што се жито сноси у стог у своје вријеме” (Јов, 5: 25-26), тражећи од њега само да послуша и разуме („послушај и разумиј”). Занимљив је први део тога стиха: „Ето, разгледасмо то, тако је; послушај и разумиј” (Јов, 5: 27). Ово *разгледасмо то*, додатно поткрепљено са *тако је* као да значи да је проблем Јовов разматран и решен, односно да је утврђено да он нема зашто да се жали. Крив је, и готово! Само још да призна и биће спасен<sup>27</sup>! „Сви су људи криви, невиних нема. Страдање није само зло, него и искупљење” (Берђајев, 1937: 426). Они само бране старо учење о греху и испаштању греха<sup>28</sup>.

[Пријатељи који су дошли да утеше пријатеља – шта су они могли?! Шта је требало да говоре да би га могли заиста утешити? Једино, оно што су говорили. Иначе би морали ћутати, још ћутати. Како не би ћутали, морали су да траже, указују (доказују), његову кривицу. У кривици су налазили логику Јововог многострадања. Они су посредници између Јова и Бога. Медијатори, медијавилисти, на средњем путу...]

Али, Јов не мисли да је крив! Знамо и ми (читаоци) да није. То наглашава аутор ове повести („бијаше добар и праведан”) и то Бог каже (а аутор бележи), више него убедљиво, два пута („Нема онакога човјека на земљи, добра и праведна, који се

---

27 „Судьба Иова есть как бы прототип человеческой судьбы на земле. Древнееврейскому народу было свойственно убеждение, что блага жизни и счастье даются человеку за добродетельную жизнь. И если блага жизни у него отнимаются и он становится несчастным, то это значит, что добродетель его пошатнулась и он согрешил. Награда и наказания даются человеку еще в пределах земной жизни. При таком сознании трудно понять безвинное страдание. Его не могли понять друзья – утешители Иова. Иов был благочестивый и добродетельный человек, он всегда почитал Бога и был покорен Его закону. Но вот у такого человека отнимаются все блага жизни, и он становится несчастнейшим из людей, страдания его переносимы. Утешавшие его друзья старались найти у Иова какие-либо прегрешения, которые оправдали бы его несчастную судьбу, как целесообразную и осмысленную. Но Иов настаивал на своем. Он восстал против Бога и боролся против Бога, взывал к божественной справедливости. Бог оправдал Иова и осудил его утешителей. Мир полон утешителей Иова, у него так много друзей. Людям очень трудно отказаться от целесообразности всего происходящего в мире и, значит, трудно понять безвинное страдание. Многим кажется, что если есть безвинное страдание, то, значит, нет Бога, нет промысла Божьего. Это один из аргументов атеизма и, может быть, самый сильный. Мир полон Иовами, если не большими Иовами, то малыми Иовами. И мы отказываемся понять их страдания так, как понимали и их утешители Иова.” – (Берђајев, 1937: 415–416)

28 „Ovdje tri prijatelja brane ‚pravovjerje’. Oni prihvaćaju klasično učenje bez pogovora te ne dopuštaju da to učenje ne pristaje Jobovu slučaju. Njihovo je stajalište vrlo jednostavno: trpljenje je kazna za grijeh. Ako netko trpi, to je stoga što je grešnik (...). Stoga oni najprije putnika tješe te mu govore da mora biti grešnik, I to veliki grešnik sudeći po težini trpljenja koje podnosi. Oni sve vise naglašavaju svoje, dok Job ustrajno tvrdi da nije kriv.

Job ne protestira. On zna da nije kriv, barem je siguran da nije učinio ništa što zaslužuje toliku nevolju. Oko njega se srušio svijet što je sebi bio izgradio, jer je i on bio prihvatio tradicionalno učenje. Sada vidi da ono ne rješava njegov slučaj, ali ne vidi rješenja. Muževno se bori sa svojim problemom, ali izlaska nema. Njegove su patnje sada besmislene i dolazi u napast dsa se pita da li je Bog pravedan. Job nije neuvjerljivi heroj stare priče, nego čovjek od krvi i mesa koji traga za tračkom značenja neistraživih putova Božjih, čovjek koji tapka u mrklom mraku, ali u mraku vjere.” – (Харингтон, 1987: 283) Нагласио аутор „Величина је Јоба”, наставља Harrington citirajući H. W. Robinsona iz njegovog dela *The Cross in the Old Testament*, „што може ‚prkositi patnji koja ga satire i hoće da mu iščupa vjeru u skrivenog Boga’ ”. – Isto.

боји Бога и уклања се од зла”)! Знамо и откуда се и како несрећа сручила на њега. Знамо ми али не знају Јовови пријатељи. Отуда међу њима неспоразума<sup>29</sup>.

Самом Јову, пак, недостају речи да се искаже, да каже свој велики бол и, можда више од тога, његово неразумевање. „О да би се добро измјерили јади моји, и заједно се невоља моја метнула на мјерила! Претегла би пијесак морски; зато ми и ријечи недостаје” (Јов, 6:1–2). Он се, међутим, не снбива да именује виновника својих невоља: „Јер су стријеле свемогућега у мени, отров њихов испија ми дух, страхоте Божије ударају на ме” (Јов, 6:4). Не осуђује, само именује. Јов продужује тамо где је, пре говора Елифаса, у својој елегичној, трагичној исповести стао: „Чега се душа моја није хтјела дотакнути, то ми је јело у невољи” (Јов, 6:7). Он од Бога тражи само једно: смрт [„О да би ми се испунила молба, и да би ми Бог дао што чекам! И да би Бог хтио сатрти ме, да би махнуо руком својом, и истријебио ме!” (Јов, 6:8–9)]. При томе не заборавља да истакне утешеност својим поступањем у односу на речи (опет речи!) Светога: „Јер ми је још утјеха, ако и горим од бола нити ме жали, што нијесам тајио ријечи светог” (Јов, 6:10). У српском (Даничићевом) преводу овај стих није сасвим јасан (за том непрецизношћу повели су се и каснији, „модернизованији”, приређивачи Светог писма у нас<sup>30</sup>). Руски и енглески преводи су у том смислу прецизнији<sup>31</sup>.

Од уопштеног [„Браћа моја изневјерише као поток, као бујни потоци прођоше” (Јов, 6:15)], Јов се окреће пријатељима, саговорницима, врло непосредно: „Тако и ви постасте ништа; видјесте погибао моју, и страх вас је” (Јов, 6:21). Негирајући себе, Јов негира и њих. На кога се ово *страх вас је* односи? Њих је страх због њих самих, не због њега.

Величина патње уздиже Јова пред пријатељима. Он је, иначе, немоћан, пред њиховим сажалењем (саосећањем) надмоћан: „Еда ли сам вам рекао. Дајте ми, или од блага својега поклоните ми” (Јов, 6:22). И даље: „Или избавите ме из руке непријатељевог, и из руке насилничке искупите ме? Поучите ме, и ја ћу мучати; и у чему сам погријешо, обавијстите ме” (Јов, 6:23–24).

Јов, налазећи се пред неразумевањем, буни се [„Зато ја нећу бранити устима својим, говорићу у тузи духа својега, нарицати у јаду душе своје” (Јов, 7:11)], и улази у непосредни дискурс с Богом:

Еда ли сам море или кит, те си намјестио стражу око мене?

Кад речем: потјесиће ме одар мој, постеља ће ми моја облакшати тужњава,

Тада ме страшиш снима и препадаш ме утварама,

(Јов, 7:12–14)

Последњи стих, међутим, као да је више усмерен према Елифасу, који је управо о томе (утварама) говорио. Смрт је мера Јововог живљења: „Те душа моја воли бити удављена, воли смрт него кости моје” и његовог пада: „Додијало ми је;

---

29 „Они су имали добре намере и били су људи верујући који су имали страхопоштовање пред Богом, те им је јадиковка Јовова, која је била прилично смела (види: Јов, 3: 20–26), изгледала помало и богохулна.” – (Епископ Артемије, 2007: 23)

30 На пример, *Библија, Свето писмо Старог и Новог завета, Стари завет* по преводу Ђуре Даничића, *Нови завет* по преводу Вука Караџића, са исправкама и преводима Светог Владике Николаја, Александрија, Београд, 2010.

31 *Это было бы еще отрадою мне, и я крепился бы в моей беспощадной болезни, ибо я не отвергся изречений Святаго. – This would be my consolation; I would even exult (exult: The meaning of the Hebrew word is uncertain) in pain unsparing; for I have not denied the words of the Holy One.*

нећу до вијека живјети; прођи ме се; јер су дани моји таштина” (Јов, 7:15–16). Јов настоји, истиче жељу, да изађе из наметнутог сукоба и још једном упозорава на онај губитак који ће иза тога нужно произићи.

Шта је човек да га много цијениш и да мариш за њ?

Да га походиш свако јутро, и сваки час кушаш га?

Кад ћеш се одвратити од мене и пустити ме да прогутам пљувачку своју?

Згријешо сам; шта ћу ти чинити, о чувару људски? зашто си ме метнуо себи за биљега, те сам себи на тегобу?

Зашто ми не опростиш гријех мој и не уклониш моје безакоње? јер ћу сад лећи у прах, и кад ме потражиш мене неће бити.

(Јов, 7:17–21)

Треба рећи да је овде Јов сав посвећен себи као човеку. Тако да за те његове речи следећи његов саговорник истиче да су „као силан вјетар”.

„Докле ћеш тако говорити?”, тим речима обраћа му се други пријатељ, Виллад Сушанин.

Истичући, кроз реторско питање, Божју непогрешивост [„Еда ли Бог криво суди? или свемогући изврће правду? (Јов, 8:3)], он наговештава где би Јов могао скривити: „Што су синови твоји згријешили њему, зато их је дао безакоњу њихову” (Јов, 8:4). Доиста, зар Јов није подозревао грех на синовљевим гозбама којих је било свакога дана [„И кад би се обредили гозбом, пошљаше Јов и освећиваше их и устајући рано приношаше жртве паљенице према броју свијех њих; јер говораше Јов: може бити да су се огријешили синови моји и похулили на Бога у срцу свом. Тако чињаше Јов сваки пут” (Јов, 1:5)]. Још га пријатељ саветује: „А ти да потражиш Бога и помолиш се свемогућему. Ако си чист и прав, заиста ће се пренути за те и честит ће учинити праведни стан твој” (Јов, 8:5–6), подсећајући га на ништавност земаљских дана: „јер су наши дани на земљи сјен”.

И Јов своју реч (казивање, одговор, заправо одбрану) почиње славећи Бога! И то како?!<sup>32</sup>

Мудар је срцем и јак снагом; ко се је опро њему и био срећан?

(Јов, 9:4)

То је та Истина човека. Нема среће без Бога! У ствари, нема ни човека без Бога. Бог је присутан, и кад је одсутан [„Где, иде мимо мене, а ја не видим; прође, а ја га не опазим” (Јов, 9:11)]. Али се, понекад, његово присуство оглушује о присуство човека, то јест оглушује се о жељи човека за његовим присуством, а управо то, тај неспоразум, чини Јова не само несрећним него и изгубљеним. Он има на ум само једно: да се повеже с Богом, да ступи с њим у везу („да га зовем и да ми се одазове”). Јов је несрећан, јер Бог не зна више за њега:

још не могу вјеровати да је чуо глас мој.

Јер ме је вихором сатро и задао ми много рана ни за што.

Не да ми да одахнем, него ме сити грцинама.

(Јов, 9:16–18)

У одсуству Божјег присуства, све је узалудно: „Да се правдам, моја ће ме уста осудити; да сам добар, показаше да сам неваљао. Ако сам добар, нећу знати за то; (Јов, 9:20–21). Плод или исход тог незнања је сазнање о ништавности живота („омрзо ми је живот мој”). Јова брине неправда која се у тим условима (под тим околностима)

---

32 „Действительно, никто, даже радуясь жизни, никогда не говорил о Боге так, как Иов – изнутри своих тяжелейших страданий.”– (Шћедровицки, 2012: 41)

успоставила: „Све једно је, зато рекох: и доброга и безбожнога он потиरे”<sup>33</sup>. Он зна, све потиче од Њега: „Земља се даје у руке безбожнику; лица судија њезинијех заклања; ако не он, да ко” (Јов, 9: 24)? Јов који није крив страхује да ће бити крив и то онемогућава сваку његову акцију [„Бићу крив; зашто бих се мучио узалуд?” (Јов, 9:29). Јов који није крив страхује да ће бити крив и то онемогућава сваку његову акцију [„Бићу крив; зашто бих се мучио узалуд?” (Јов, 9:29). Немогућност општења [„Јер није човјек као ја да му одговарам, да идем с њим на суд” (Јов, 9:32), непостојања Онога који би могао посредовати између њега и Бога [„Нити има међу нама кмета да би ставио руку своју међу нас двојицу” (Јов, 9:33)] Јова оставља, поред свега што га је остављало, и без њега самог: „Нека одмакне од мене прут свој, и страх његов нека ме не страши; тада ћу говорити, и нећу га се бојати; јер овако не знам за себе” (Јов, 9:34–35).

И Јов иако се и уздржава, Јов више не може да се уздржава [„Додијао је души мојој живот мој; пустићу од себе тужњава своју, говорићу у јаду душе своје” (Јов, 10:1)].

Њега нарочито погађа мисао да је напуштен од Створитеља: „Животом и милошћу даривао си ме; и стварање твоје чувало је дух мој” (Јов, 10:12). Јов зна: он је због нечега (не зна због чега) узет да се на њему покаже сила Божја: „Понављаш свједочанства своја против мене, и уножаваш гњев свој на ме; војске једна за другом излазе на ме” (Јов, 10:17).

У даљем говору, Јов се поново враћа изливу јадања: „Зашто си ме извадио из утробе: о да умријех! Да ме ни око не видје! Био бих као да нигда нијесам био; из утробе у гроб био бих однесен” (Јов, 10:18–19). Он као да највише жали управо за тим *био бих као да нигда нијесам био!*

Да се вратимо, за тренутак, на 33. стих девете главе: *Нити има међу нама кмета да би ставио руку своју међу нас двојицу*. Јов је некако брзо прешао преко тога што је рекао, и не слутећи да је открио суштину проблема човека у Старом завету. Кмет о коме он говори није био *кмет* (кмет само у српском преводу, на руском језику је јасно назначено *посредник*, - *Нет между нами посредника, который положил бы руку свою на обоих нас*; на енглеском *umpire*, судија, посредник - *There is no umpire between us*; ипак, Даничићев превод није без основа, кмет је свакако више од посредика), много више од тога<sup>34</sup>! Милост и нада!

Јовове речи безнађа осуђује и трећи пријатељ, Софар Намаћанин. Оне се, просто, означавају као лажи и ругање [„Хоће ли твоје лажи умучкати људе? и кад се ти ругаш, зар те нико неће посрамити?” (Јов, 11: 3)]. Пре тога он иступа некако из општије перспективе (позиције), неутрално, изван (изнад) проблема (Јов) и, свакако, с висине свога неугроженог положаја: „Зар на многе ријечи нема одговора? или ће човјек говорљив остати прав” (Јов, 11:2)?

33 Јов, 9:22. „Бог је осудио недужног Јова, па како се то онда може усагласити с правдом Божјом? Добро и зло као да је идентично?” – (Митрополит Јован, 2009: 32)

34 „Христианство предложило свои ответы и на эти вопросы Иова. На его жалобы ‚нет посредника’ и ‚нет спасителя’ ответ был: есть посредник и спаситель – это Иисус Христос.” – (Рижски, 1991:233) – „Шибан неодољивошћу проблема који га мучи, Јов најзад открива због чега је проблем нерешив”, истиче епископ Артемије и додаје: „На две хиљаде година (епископ датира настанак *Књиге о Јову* много раније него што је то уобичајено, прим. Д. К.) пре рођења Христовог, пре свих пророка, бедни и прокажени старац, седећи на ђубришту у арабијској пустињи, предвидео је и осетио оно, што човечанство тако животно потребује и што треба да се збуде. Он је провидео да пали свет гладује за посредником, који би, као нека карика, сјединио небо и земљу.” – (Епископ Артемије, 2007: 26)

Наравно, и он се ставља у позицију бранитеља (заштитника) Бога, предочавајући Јову његову заблуду на релацији кривица: Бог. „Али кад би Бог проговорио” (са становишта настанка дела врло важан детаљ, наиме Бог се позива да проговори и он ће проговорити) „и усне своје отворио на те, И показао ти тајне мудрости, јер их је двојном више, познао би да те Бог кара мање него што заслужује твоје безакоње” (Јов, 11:5–6).

Софар нарочито истиче тајну Божије недокучивости (односно недоступности, немогућности да се у њу проникне), оно на шта је, уосталом, указивао и сам Јов [„Твоје су ме руке створиле и начиниле, и ти ме од свуда потириш” (Јов, 10:8)], с тим што се сада Јов позива (и призива): „Можеш ли ти тајне Божије докучити, или докучити савршенство свемогућега” (Јов, 11:7)? Важне речи саме по себи, како истиче Шћедровицки, јер излажу библијску концепцију о недостижности Бога (Шћедровицки, 2012: 97).

Уследило је величање Бога, његових тајни и његове бескрајности. А колико је он моћан, толико је човек немоћан („ништавило људско”). И у његовом говору, Јов се уверава да ће обраћањем Богу [„Да ти управиш срце своје и подигнеш руке своје к њему” (Јов, 11:13)] доћи до спасења [„Настаће ти вријеме ведрије него по дне, синућеш, бићеш као јутро” (Јов, 11:17)]. Само безбожници остају без надања: „Али очи ће безбожницима ишчиљети, и уточишта им неће бити, и надање ће им бити издисање” (Јов, 11:20).

Јов одговара и одмах прави дистанцу између себе и њих, других: „Да, ви сте људи, и с вама ће умријети мудрост” (Јов, 12:1). Значајан стих! Ако су они означени као људи, шта (које одређење) преостаје за Јова? Да ли он себе сматра бившим, да ли он мисли да је његов живот већ прошао? Или га само патња одваја од остале људе.

У односу на све остале човек је у најтежем положају, његов се пад не може зауставити: „Јер за дрво има надања, ако се посијече”(…) „А човјек умире изнемогао; и кад издахне човјек, гдје је?” (Јов, 14:7, 10) Све дубље пропада: „Тако човјек кад легне, не устаје више; докле је небеса неће се пробудити нити ће се пренути ода сна својега” (Јов, 14:12). Онда се, у истом том песмимистичном духу, обраћа Господу: „О да ме хоћеш у гробу сакрити и склонити ме докле не утоли гњев твој, и да ми даш рок кад ћеш ме се опоменути” (Јов, 14:13)! *Докле не утоли гњев твој...* Јов се, дакле, ипак још нада. Штавише, он све више верује: „Кад умре човјек, хоће ли оживјети? Све дане времена које ми је одређено чекаћу докле ми дође промјена. Зазваћеш, и ја ћу ти се одазвати; дјело руку својих пожељећеш” (Јов, 14: 14–15). Промена је оно чему Јов тежи! Знак који очекује! Али дотле је пустиња пред њим: „И као што вода спира камење и поводањ односи прах земаљски, тако надање човјечије обраћаш у ништа” (Јов, 14:19).

И овај његов иступ (надање, помало и еуфорично: *дјело руку својих пожељећеш...*), наилази на осуду пријатеља.

Елифас га жестоко оптужује: „А ти уништаваш страх *Божји* укидаш молитве к Богу”<sup>35</sup>. Јов својим говором чини безакоње, иако његов говор прикривен, јер је „изабрао језик лукав”. Зато га Елифас и не осуђује, већ његов језик („Осуђују те уста твоја, а не ја; и усне твоје свједоче на те”)<sup>36</sup>. „Шта ти знаш што ми не бисмо знали? шта ти разумијеш што не би било у нас?” (Јов, 15:9), пита Елифас<sup>37</sup>.

35 Јов, 15:4. Наглашено у *Књизи*. „Ако Јов није крив, стварност мудраца је пропала – и други, страшни живот само што није провалио.” – (Сопоровски, 1998: 228)

36 Јов, 15: 6. „Ко би сада назвао говор мудраца „утехама”? То су оптужбе.” – Сопоровски, исто.

37 „Није на Јову да жали пријатеље. На њиховој страни је сила. Самоуверени, пошто нису

Оно што он и друга два пријатеља не знају, то је позиција Јова, његова *надстварна* патња, обезличење његово, што је унакажен и, можда и више од тога, што је сам, што је остављен без Бога. Они нису били стављени у ту позицију, нису били остављени, и отуда тај неспоразум међу њима. То је оно што они не схватају! И то је оно што он не схвата да они не схватају. Јов је, на неки начин, отпадник, неко ко је отпао од Божије милости. Они немају ту несрећу. Они с висине своје среће гледају на њега, односно на његову несрећу. И у том духу на њега насрћу:

Што ти је занијело срце твоје? и што сијевају очи твоје,

Те обрађаш против Бога дух свој и пушташ на уста својих такве ријечи?

Шта је човјек, да би био чист, и рођени од жене, да би био прав?

(Јов, 15:12–15)

Елифас настоји да одврати Јова од говора „који не помаже” и од речи „које нијесу ни на што” (Јов, 15:3). Јов, напротив, управо те и такве речи пријатеља сматра „празним ријечима”, а своје саговорнике досадним тешитељима [„сви сте досадни тјешиоци” (Јов, 16:2)].

Он објашњава најпре, чему уопште његов говор: „Ако не говорим, неће одахнути бол мој; ако ли престанем, хоће ли отићи од мене?” (Јов, 16:6) Дакле, може говорити, и не мора. Није суштина у говору. Суштина је у гневу: „Гњев његов растрже ме, ненавиди ме, шкргуће зубима на ме, поставши ми непријатељ сијева очима својима на ме” (Јов, 16:9). *Шкргуће зубима на ме ... сијева очима својима на ме...* То је свршена ситуација. То је крај. Из тога се не излази. И повод да се и други окоме на невољника [„Разваљују на ме уста своја, срамотно ме бију по образима, скупљају се на ме” (Јов, 16:10)]. Јов по ко зна који пут већ, онда, прелази, враћа се на своју сетну исповест:

Предао ме је Бог неправеднику, и у руке безбожницима бацио ме.

Бијаш миран и затр ме, и ухвативши ме за врат смрска ме и метну ме себи за биљегу.

Опоколише ме његови стријелци, цијепа ми бубреге немилице, просипа на земљу жуч моју.

Задаје ми ране на ране, и удара на ме као јунак.

Сашио сам костријет по кожи својој, и уваљао сам у прах славу своју.

Лице је моје подбуло од плача, на вјеђама је мојим смртни сјен;

Премда нема неправде у рукама мојим, и молитва је моја чиста.

Земљо, не криј крви што сам пролио, и нека нема мјеста викању мојему.

И сада на небу је свједок мој, свједок је мој на висини,

Пријатељи се моји подругују мном; око моје рони сузе Богу.

(Јов, 16:1–20)

И поново жали што с Богом не може разговарати као с пријатељем [„О да би се човјек могао правдати с Богом, као син човјечји с пријатељем својим!” (Јов, 16:21)]. Због тога се препушта општем незнању, овога пута готово са страху:

Дани моји прођоше, мисли моје покидаше се, што имам у срцу.

Од ноћи начинише дан, и свјетлост је близу мрака.

Да бих се надао, гроб ће ми бити кућа; у тами ћу простријети постељу себи.

Гробу вичем: ти си отац мој; црвима: ти си мати моја, ти си сестра моја.

И гдје је сада надање моје? моје надање ко ће видјети?

У гроб ће сићи, починуће са мном у гробу.

(Јов, 17: 11–16)

---

искусили несрећу упоредиву с несрећом Јова – они бију онога ко лежи. Ипак их је – жао. Као ехо некаве немирне туге, потисуте болне сумње, предосећање недостижног – одјекују речи Елифаса.”– (Сопоровски, 1998: 233)

*Гробу вичем: ти си отац мој; црвима: ти си мати моја, ти си сестра моја...*— Ето докле допире Јовово безнађе. То је безнађе такво да је равно (или, готово равно) безбожништву. Да ли је Јов у том свеопштем безнађу изгубио Бога?

То безнађе је толико да му се следећи саговорник, Вилдад Сушанин, предочава још трагичнију судбину.

Инсистирајући да се Јов уразуми, Вилдад на једној страни запажа тешке муке, с друге стране, да због њих (због Јова) неће се променити ништа [„Који растржеш душу своју у јарости својој, хоће ли се тебе ради оставити земља и стијена се премјестити са својега мјеста?” (Јов, 18:4)]. И свесно или не, Јова доводи, на неки начин, у раван безбожника. Он види куда га је безнађе одвело: „Да, видјело безбожниках угасиће се, и искра огња њихова неће сијати” (Јов, 18:5).

То је, наравно (то неразумевање, иако се од њега тражи да разуме), нова мука за Јова и он то и саопштава: „Докле ћете мучити душу моју и сатирати ме ријечима” (Јов, 19:2)?

Јов, можда сада по први пут, отворено критикује њихово присуство (устаје против њиховог присуства): „Већ сте ме десет пута наружили; није вас стид што тако наваљујете на ме” (Јов, 19:3)?

А онда их упозорава: „Ако ли се још хоћете да дижете на ме и да ме корите мојом срамотом, Онда знајте да ме је Бог оборио и мрежу своју разапео око мене” (Јов, 19:5–6). То, свакако не значи, као што су они били уверени, противљење, него мисао о неправедном кажњавању (злопаћењу). (Наравно, ми који знамо како је дошло до тога, разумемо његово противљење, али то не зна сам Јов, а ни његови пријатељи који узрок његовим невољама упорно траже у некој његовој ранијој погрешци.)

Јов који је био присан с Богом не схвата где се дела та присност и где је нестало то њихово међусобно уважавање и разумевање!

„Ето, вичем на неправду” (неправда, то је оно, не Бог!). Ипак у даљем исповедању Јов има у виду неразумевање Бога:

Заградио је пут мој да не могу проћи; на стазе моје метнуо је мрак.

Свукао је с мене славу моју и скинуо вијенац с главе моје.

Порушио ме је од свуда, да ме нема; и као дрво ишчупао је надање моје.

Распалио се на ме гњев његов, и узео ме је међу непријатеље своје.

(Јов, 19: 8–11)

А то нејасно неразумевање је потпуно јасно усамљивало Јова. Браћа његова, знанци, ближњи, домаћи, слушкиње и слуге, сви су се удаљили од њега и оставили га самог („странац сам у очима њиховијем”).

Јов вапи за милошћу: „Смилујете се на ме, смилујте се на ме, пријатељи моји, јер се рука Божија дотакла мене. Зашто ме гоните као Бог, и меса мојега не можете да се наситите” (Јов, 19:21–22)? И поред тога, вера његова, и то Јов свечано и поносито објављује, у Бога није нестала, иако он сам нестаје:

Али знам да је жив мој искупитељ, и на пошљедак да ће стати над прахом.

И ако се ова кожа моја и рашчини, опет ћу у тијелу свом видјети Бога.

Ја исти видјећу га, и очи моје гледаће га, а не други.

(Јов, 19: 25–27)

Јов је уверен да ће наћи Бога: *знам да је жив мој искупитељ... опет ћу у тијелу свом видјети Бога...* Ко је тај *искупитељ*? Ко то може да буде? Разуме се да је то Један: Исус Христ. Неустрашиви патник постаје још неустрашивији пророк<sup>38</sup>!

---

38 „Он пророчки слути да ће доћи Неко ко ће победити смрт, ко ће стати и над његовим прахом. Неко ко ће опростити и искупити човека. Он осећа да ће доћи Неко, ко ће извршити



А што се тиче овог *а не други*, које се чини егоистичним и надменим, непримереним Јову, оно се може разумети у смислу: *патњом сам заслужио да га видим, патњом сам заслужио да га гледам...*

Али, пријатељи његови не мисле тако. Они нису сасвим уверени у његову невиност и оданост Богу! Отуда Софар у свом другом обраћању Јову (глава 20), говори о „слави безбожника” и „радости лицемера”. Позиције су у том дискурсу унеколико знатно измењене: Софар (самим тим и остали) напада безбожника; Јов који није безбожник, готово као да чезне за његовим правима!

У своје ново исповедање, он слушаоце (гледаоце, напокон, и нас читаоце) уводи једним драматичним исказом: „Ја кад помислим, страх ме је, и гроза подузима тијело моје” (Јов, 21:6). А онда следи та његова прича о злу (које се, парадоксално, уместо да се кажњава – награђује!): „Зашто безбожници живе? старе? и богате се?” (Јов, 21:7).

Јов се не жали, не јада, колико још може да се жали и јада: „невоља је моја тежа од уздаха мојих” (Јов, 23:2). Занемарујући Елифасове грдње, окреће се, поново, Богу, односно призивајући пут до Бога: „О кад бих знао како бих нашао *Бога!* да отидем до пријестолa његова”<sup>39</sup>. Зна да би му он помогао: „Би ли се према великој сили својој прео са мном? Не, него би ми помогао” (Јов, 23:6).

Неспокојство двоумице раздира га. Немогућство налажења правог пута, (Бога): „Где, ако пођем напријед, нема га; ако ли натраг, не наводим га; Ако на лијево ради, не видим га; ако на десно, заклонио се, не могу га видјети” (Јов, 23:8–9). Јов тражи Бога у садашњем времену, времену потребе; поступа као човек, заборавља на вечност времена у коме је Бог<sup>40</sup>. Али Јов, иако у оскудици пута (у беспућу), налази пут. Ако он не може да нађе пут до Бога, зна ко може да нађе пут до њега. Јов управо тријумфује; зна да Бог зна „Али он зна пут мој; кад ме окуша, изаћи ћу као злато. По стопама је његовијем ступала нога моја; пута његова држао сам се, и не зађох” (Јов, 23: 10–11). За тријумфом долази страх; непредвидљив је Јов [„И извршиће што је

---

коначно помирење Бога са човеком, ко ће успоставити трајан и неразрушив мост између Неба и земље. Такав подвиг може да учини једино Бог, који поставши човек и Сам се нађе између оне две реалности Бога и ђавола, који ће и сам да буде кушан, и Сам прође кроз пакао страдања и патњи. И одговор на ова Јовова страдања и на страдања целог човечанства пружио је управо такав Бог, Бог који је постао човек и који је до дна осетио трагику људску и муку људску да је као човек узвикнуо: „Боже мој! Боже мој! зашто си ме оставио?” (Матеј, 27: 46)”. – (Миодраговић, 1985: 140)– „Тај посредник између Бога и света, осећао је Јов, могао би бити само Онај ко би био свет као Бог, и имао учешће у страдањима као човек. једном речи, посредник је могао бити само Богочовек, што се после две хиљаде година и збило у чудесном лицу Исуса Христа, јединог правог посредника између Бога и човека.” – (Епископ Артемије, 2007: 26)

39 Јов, 23:3, Наглашено у *Књизи*.

40 „Богъ всегда существуетъ и весь вѣкъ предъ Нимъ стоитъ и пребываетъ цѣлымъ; для насъ же то, что обозначается словами: нынѣшнее и настоящее, не можетъ быть пребывающимъ и не пребываетъ въ цѣломъ видѣ, но въ тотъ моментъ, какъ называется, проходить весьма быстро, прежде чѣмъ будетъ удержано мыслію. Настоящаго вообще нѣтъ и никто не можетъ уловить его даже мыслію, ибо оно уносится, убѣгая и удаляясь. А объ убѣгающемъ и постоянно исчезающемъ можно ли сказать, что оно существуетъ? Да и будущее, имѣющее явиться въ непродолжительномъ времени и вскорѣ исчезнуть, еще когда не существуетъ, спѣшитъ уже исчезнуть. Поэтому достойный изумленія Іовъ показаль неустойчивость и неустойчивость времени, сказавъ о себѣ: *аще во первыхъ пойду, ктому нѣсмь, въ послѣднихъ же, како вѣмъ его?* Онъ показываетъ, что мы, люди, живемъ только настоящимъ, прошедшее же опустили, а будущаго еще не имѣемъ.” – (Дионисије Велики, 1900: 100)

науmio за ме; и тога има у њега много. Зато сам се уплашио од њега; и кад то мислим, страх ме је од њега. Бог је растопио срце моје, свемогући ме је уплашио” (Јов, 23:14–16)]. Из страха је, уланчавањем, произашло потонуће, мисао на погибел. Јов би опет да нестане у једној финој реченичкој (стиховној) конструкцији: „Што не погубих прије мрака? и што не сакри мрак испред мене” (Јов, 23:17)? Може погубио и не мора, може мрак и не мора!

Јов велича Бога али не заборавља своју одбаченост: „Тако да је жив Бог, који је одбацио парбу моју, и свемогући, који је ојаддио душу моју” (Јов, 27:2), истиче он јетко. Но у грозничавом ритму брзо се враћа и Богу и себи и неверним пријатељима.

Неће усне моје говорити безакоња, нити ће језик мој изрицати пријеваре.

Не дао Бог да пристанем да имате право; докле дишем, нећу одступити од своје доброте.

Држаћу се правде своје, нити ћу је оставити; неће ме прекорити срце моје докле сам жив.

(Јов, 27:4–6)

Одбацује речи пријатеља, држећи се Господа. У питању је дефинитиван расцеп<sup>41</sup>.

Он, затим, као да заборавља на своје муке, кличе у заносу, поистовећујући се с највишим: „Непријатељ мој биће као безбожник, и који устаје на ме, као безаконик” (Јов, 27:7). Од пасивног преобраћа се у активног. Од онога који се тешио у оног ко је учитељ и зналац, од онога којег су водили (изводили) у онога ко је предводио, од онога коме су отварали видике у оног који је увидео да они не виде [„Учим вас руци Божјој, и како је у свемогућег не тајим” (Јов, 27:11)]. Јов се, у ствари, враћа на позицију коју је већ поседовао (и уживао у њој, уживао њене благодети). Бол као да није ни постојао. Као да је постао срећан што више није богат (као да је заборавио да је био богат). Побуна (могућа побуна) претворила се само у одбрану (самодбрану)!

Јов бранећи себе, брани Бога<sup>42</sup>! Бранио је Бога и пред самим собом. А бранећи тако Бога, он је осталима, био несхватљив. Тако се отуђио и усамио! Нарочито инсистирајући на ставу да ни за шта није крив!

Од описа Божјих чуда, Јов у 28. глави прелази на похвалу мудрости. Од мудрости до Бога! Мудрост води до Бога. Мудрост велича Бога.

Јов је, без сумње, био mudar. Бојао се Бога и уклањао се од зла. Са сазнањем (знањем) мудрости, односно њеног значаја, он у наредној (29) глави чезне за данима

---

41 „Дакле, Јов са свом могућом одлучношћу одбацује утехе пријатеља – и обраћа се Господу. То вреди још једном промислити, разумети избор Јова у свој његовој безнадности. Ипак су пријатељи – иако неправедни, иако плашљиви, иако све љући како се спор одвија – дошли да подрже Јова у несрећи. И дошли су у таквом тренутку, када је Јов остао посве сам. Када му је већ властита жена, са карактеристичном за повређену жену злоћом, посаветовала: „...благослови Бога, па умри” (2: 9). – Па и не говоре Јову пријатељи нешто нарочито необично, што у сличним ситуацијама не говоре људи, мудраци посебно... Јов је, међутим, доживео такве ствари какве они нису. И ето, по свој прилици несмотрено их одбацивши: „Јер ви измишљате лажи, сви сте залудни љекари” (13: 4), – он се непогрешиво држи своје, несмотрености, брани је.” – (Сопоровски, 1998: 240)

42 „О чем же говорит страдалец? Каков смысл его доводов в контексте теодицеи? Когда человеку больно, он жалуется, когда ему очень больно, он начинает кричать. Если у него погибли все дети, вся будущность его рухнула – к чему тогда слова? Если он еще и поруган, отвержен, лишен чести, низвержен с престола, повергнут во прах – о чем он может говорить в подобном состоянии? Но Иов вновь и вновь говорит о Боге, о Его славе, о Его величии. И в этом – слава Иова, и этим он посрамляет сатану.” – (Шнедровицкий, 2012: 42)

када је уживао у својој мудрости: „О да бих био као пређашњих мјесеца, као онијех дана кад ме Бог чуваше” (Јов, 29:2). Чезне за старом (својом) славом [„Кад још бијаше свемогући са мнош, и дјеца моја око мене” (Јов, 29:5)]. Време када је био поштован (штавише, кад му је указивано не само поштовање него и страхопоштовање): „Младићи видећи ме уклањаху се, а старци устајаху и стајаху” (...) Јер које ме ухо чујаше, називаше ме блаженијем, и које ме око виђаше, свједочаше ми” (Јов, 29:8, 11).

Сада је, напротив, све другачије. И то драстично другачије. Тридесета глава *Књиге о Јову* говори у целости о томе како је слава Јова разорена (потонула). Он је унижен (унакажен и унижен) до непрепознавања: „А сада смију ми се млађи од мене, којима отаца не бих био хтио метнути са псима стада својега” (Јов, 30:1). Јов је контрадикторан оном исказу из претходне главе, зар се у томе *не бих био хтио метнути са псима*, то поређење са псима па још на штету људи (мада се не види у чему се састоји њихова кривица, односно беда), није ли то цинизам и није ли то противно његовом духу праведности? Међутим, можда су ти људи само литерарна колатерална штета. Они су на најдоњој људској лествици [„Између људи бијаху изгоњени и викаше се за њима као за лупежом” (Јов, 30:5)], како би се њихов положај могао упоредити с положајем Јова који је гори од њиховог.

Бијаху људи никакви и без имена, мање вриједни него земља.

И њима сам сада пјесма, и постах им прича.

Гаде се на ме, иду далеко од мене и не устежу се пљувати ми у лице.

(Јов, 30:8–10)

Јов зна због чега је то. И он се поново осврће на оно што је праузрок свих његових невоља. [„Јер је Бог одапео моју тетиву и муке ми задао те збацише узду преда мнош”<sup>43</sup>.] Но, није Бог једини који Јову задаје муке: „С десне стране устају момци, поткидају ми ноге, и насилају пут к мени да ме упропасте” (Јов, 30:12). Ко су ти који се *гаде* њега и *не устежу се пљувати му у лице*, ко су ти *момци* који му *поткидају ноге* и који желе да га упропасте? Ко су они и откуда они сад? Нема никога другог око Јова осим тројице његових пријатеља! У његовој свести властита невоља добија размере пошаста, општег удара: „Као широким проломом навиру, и наваљују преко развалина” (Јов, 30:14). Да, *развалина*, он је сам развалина. „Страхоте навалише нас ме, и као вјетар тјерају душу моју, и као облак прође срећа моја. И сада се душа моја ражљева у мени, стиглоше ме дани мучни” (Јов, 30: 15–16). Јов се нашао тамо где никад није био [„Бацио ме је у блато, те сам као прах и пепео.” (Јов, 30:19)]. Одједном, од *он*, Јов прелази на *ти*. Обраћа се Богу, поново, непосредно и очајно:

Вичем к теби а ти ме не слушај; стојим пред *тобом*, а ти не гледаш на ме.

Претворио си ми се у љута непријатеља; силом руке своје супротиш ми се.

Подижеш ме у вјетар, посађујеш ме на њ, и растапаш у мени све добро.

(Јов, 30:19–21)

А потом поново говор о заслугама! С тим што, сада, Јов говори као сам за себе:

Нијесам ли плакао ради онога који бијаше у злу? није ли душа моја жалосна бивала ради убога.

Кад се добру надах, дође ми зло; и кад се надах свјетлости, дође мрак.

Утроба је моја узаврела, и не може да се умири, задесише ме дани мучни.

Ходим црн, не од сунца, устајем и вичем у збору.

---

43 Јов, 30:11. Наглашено у *Књизи*.

Брат постах змајевима и друг совама.  
Попрњела је кожа на мени и кости моје посахнуше од жеге.  
Гусле се моје претворише у запијевку, и свирала моја у плач.

(Јов, 30: 25–31)

Као да зна да су то последње речи јадања, Јов даје себи одушка!

Наредна (31) глава наставља се на претходну. Она представља најдужи део Јовове исповести (беседе). И последња је која у целини припада Јову. Касније ће он говорити повремено и тек по коју реченицу.

Оно што Јова неизмерно боли, што га баца у сталну бригу, јесте то што је скрајнут од Бога и што оне вредности којима је целог свог живота тежио више не вреде, односно више нису вредности.

Не види ли он путове моје, и све кораке моје не броји ли?

Ако ходих с лажју или ако похитје нога моја на пријевару,

Нека ме измјери на мјерилима правијем, и нека Бог позна доброту моју.

(Јов, 31:4–6)

Јов, понесен жудњом за демистификацијом (деградацијом *своје* кривице, кривице без кривице) и за правдом, исповеда се драматично. Трагична збивања казује трагично! Они који га слушају, ако су људи, морају бити дирнути. То је, збиља, као да камен проплаче:

Ако су кораци моји зашли с пута, и ако је за очима мојим пошло срце моје, и за руке моје прионуло штогод,

Нека ја сијем а други једе, и нека се искоријени изданци моји,

Ако се занијело срце моје за којом женом, и ако сам вребао на вратима ближњега својега,

Нека другому меље жена моја, и нека се други над њом повијају.

(Јов, 31: 7–10)

Уверава нас да је његово саосећање за човека (човекова страдања) баш снажно. Али није то само земаљско, односно међуљудско саосећање, није само део његовог моралног става, него и страха, великог страха од великог Бога. Јов увек, при сваком свом послу, при свакој својој радњи, има у виду Бога. Дакле, он није *човек* само због човека, него је човек због човека и Бога!

Ако нијесам хтио доћи на суд са слугом својим или са слушкињом својом, кад би се тужили на мене;

Јер шта бих чинио кад би се Бог подигао, и кад би потражио, шта бих му одговорио?

Који је мене створио у утроби, није ли створио и њега? није ли нас он исти саздао у материци ?

(Јов, 31:13–15)

Какав начин да се буде једно?! Праведни Јов, међутим, не објашњава, ако је доиста праведан као што каже да јесте и тако саосећајан као што каже да је, откуда то да су се слуге његове и слушкиње *тужили* на њега? Или, напосто, нестална људска природа чини своје! На другој страни и ти који су га тужили колико су га с разлогом тужили? И они су само људи; нестална је и њихова природа!

Нвршише се речи Јовове. Не говоре ни његови пријатељи. Као да су се постидели пред његовом правдољубивошћу. Настала је победничка тишина.

Али Јов није могао задуго уживати у њој. Дотле неприметан, потпуно у сенци, одједном на сцену ступа Елилуј, разгневиен! [„разгневи се на Јова што се сам грађаше праведнији од Бога” (Јов, 32:2)]. Љут и на његова три пријатеља „што не нађоше одговора и опет осуђиваху Јова” (Јов, 32:3). Тек пошто се појавио објашњава

се одакле се појавио. Био је ту све време, слушао расправу између Јова и његових пријатеља, а пошто је био најмлађи „чекаше докле они говораху с Јовом”. Тек кад је увидео да „нема одговара у устима она три човјека” реагује („распали се гњев његов”). Бојао се и није смео, по сопственом признању, да каже шта мисли.

И почео је од тога. Од неиспуњеног очекивања.

„Велики нијесу *свагда* мудри, и старци не знају *свагда* шта је право”<sup>44</sup>. Јер, „Пазио сам, али гле, ни један од вас не сапре Јова, не одговори на његове ријечи” (Јов, 32:12). Чак налази оправдање за то [„Може бити да ћете рећи: нађосмо мудрост, Бог ће га оборити, не човјек” (Јов, 32:13)]. Врло мудро, врло аргументовано, врло људски, додали бисмо.

Елијуј истиче шта га је још натерало да се умеша. То је, пре свега, недостатак речи код оне тројице („нестало им је ријечи”). На другој страни, код њега, речи су се нагомилале [„Јер сам пун ријечи, тијесно је духу у мени” (Јов, 32:18)]. Као трбух пун вина „без одушке” (мало необично поређење за горљива човека). „Говорићу да одахнем, отворићу усне своје, и одговорићу” (Јов, 32:20), наводи Елијуј, а затим – „Нећу гледати ко је ко, и *човјеку* ћу говорити без ласкања”<sup>45</sup>, јер то није у његовој природи, не уме („не умијем ласкати”), а ево и зашто не уме: „одмах би ме узео творац мој” (Јов, 32:22). Ово својатање Бога, *творца мој*, мора да је дубоко дирнуло Јова.

Његов говор је на висини задатка који је предузео да оствари. Он подразумева и говор оне тројице који „не одговарају више” Јову. Морао би бити нека врста надградње тог њиховог говорења. Али, то није све. Елијујев говор је смишљен као говор онога ко је у причи о Јову све време присутан, али сам још не прича ништа (заправо, тек ће причати). Велико бреме одговорности, доиста, преузима на себе овим Елијуј. Шта он још може казати<sup>46</sup>?

Обраћа се Јову: „Дух Божји створио ме је, и дах свемогућег дао ми је живот” (Јов, 33:4).

Елијуј се појављује као некаква замена за Бога којег је Јов тражио, тражећи од Јова да му одговори и стане му „на супрот”. Он истиче: „Ето, ја ћу бити мјесто Бога, као што си рекао; од кала сам начињен и ја” (Јов, 33:6). Божји угодник и представник; нешто као Бог, али без његове моћи [„Ето, страх мој неће те страшити, и рука моје наће те тиштати” (Јов, 33:7)]. У ствари, он је најближи пророку Илији<sup>47</sup>.

Елијуј говори речи које имају снагу откровења: „Он избави душу моју да не отиде у јаму, и живот мој да гледа свјетлост” (Јов, 33:28). То су кључне речи *Књиге о Јову*, а да их не изговара Јов или Господ. Сличну конотацију као српски има и енглески превод: „He has redeemed my soul from going down the Pit, and my life shall see the light”. Већу тежину (самим тим и значај) има руски превод овога стиха. У њему је реч *јама, the Pit*, замењена речју *могила*, гроб: „Он ослободио душу мою от

---

44 Јов, 32:9 Наглашено у *Књизи*.

45 Јов, 32:21. Нагласио Д. К.

46 „Какой же может быть тогда четвертая точка зрения на истину, которую выскажет Елиуй? Будет ли он повторять что-либо из сказанного до него, или же выскажет нечто бледное, ничтожное по сравнению с речами своих предшественников? В чем суть его философии?” – (Шнедровицки, 2012: 113)

47 „Елиуй действительно похож на пророка Илию – как своей бескомпромиссностью, своей абсолютной преданностью Всевышнему, так и тем, что в его словах совершенно отсутствуют лесть или приспособленчество. Он ревнует о Боге так же, как впоследствии ревновал пророк Илия.” – Исто, стр. 110–111.

могили, и жизнь моя видит свет”. Значење ових речи је укратко: с Богом у души – нема смрти! Једна од најколосалнијих порука ове Књиге<sup>48</sup>.

далеко је од Бога злоћа и неправда од свемогућега.

Јер по дјелу плаћа човјеку и даје свакоме да нађе према путу својему.

Доиста Бог не ради зло и свемогући не изврше правде.

(Јов, 34: 10–12)

Стављајући као пандане Богу цареve и кнезове, он уздиже Бога, истичући једнак третман према свима [„Каже ли се цару: ниткове! и кнезовима: безбожници? А *камо ли оному* који не гледа кнезовима ко су нити у њега вриједи више богати од сиромаша, јер су сви дјело руку његовијех”<sup>49</sup>]. Свевидеће су очи његове [„Јер су очи његове обраћене на путове човјечије и види све кораке његове. Нема мрака ни сјена смртнога гдје би се сакрили који чине безакоње” (Јов, 34:21–22)].

Човек (Елилуј) осуђује човека који заборавља на Бога:

Вапију од великога насиља којима се чини, и вичу на руку силнијех;

А ни један не говори: гдје је Бог, створитељ мој, који даје пјесму ноћу;

Који чини те смо разумнији од звијерја земаљскога, и мудрији од птица небеских.

Тамо вичу с охолости злијех људи, али не бивају услышени.

(Јов, 35:9–12)

У новом непосредном обраћању Јову, доста опширном, простире се на два дела Књиге (36–37 глава), Елилуј захтева од њега да га „потрпи”, како би му у беседи коју почиње „из далека” говорио о томе како је творац његов („творац мој”) „праведан”. Напомињући му да „неће бити лажне ријечи моје, код тебе је који право мисли” (Јов, 36:4), дакле представивши себе у најбољем светлу, при том свакако давши себи већи значај него што је стварно имао (колико само оно *творац мој* мора да погађа Јова, помињање Бога у блиском својству у времену када Јов јасно осећа одсуство његово, у најмању руку није увиђавно!), тиме, можда, и ненамерно и пакостећи (пркосећи) Јову, свечано објављује: „Гле, Бог је силан, али никога не одбацује, силан је снагом срчаном” (Јов, 36:5). Наравно, ово *никога не одбацује*, мора да опет страшно узнемирује Јова, јер он *види* да је баш одбачен! Као што је била узнемиравајућа и следећа тврдња Елијујева: „Не да живјети безбожнику, а невољницима чини правду. Не одвраћа од праведника очију својих, него још с царевима на пријесто посађује их на вијек, те се узвишују” (Јов, 36: 6–7), поготову овај други део другог стиха (*него још с царевима на пријесто посађује их на вијек, те се узвишују*) мора да се чинио Јову нестваран и бескрајно удаљен (одстрањен) од њега. И, уосталом, прича о *безаконицима* и божјим отпадницима је прича, односно параболо, о Јову. Они и нису заувек изгубљени, пошто „говори им да се врате од безакоња”. Јов се све време држи (приказује) у негативном контексту, ако ништа друго зато што је изједначен с другима, који сигурно нису били (праведни) као он. Ту је највећа погрешка Елилујева и тројице Јовових пријатеља. Јов у мноштву дргих! Нема одвајања Јова и у наредна два стиха, напротив, Јов се означава као неко ко је скривео нешто. Но, ни то није све, он бива упозорен да може бити изложен још већој опасности. Предочава му се да да је ово што га је снашло још и добро!

48 „Постигая благое предназначение собственной жизни и осуществляя его, человек тем самым воздает высшую славу своему Создателю – способствует утверждению Его присутствия в земном мире. И тогда он, освобождаясь от страха смерти и «смертных помышлений», уже в этом мире ощущает себя бессмертным духом, осиянным светом Божьим”, истиче на крају своје књиге Шchedровицки.– Исто, стр. 226.

49 Јов, 34:18–19. Наглашено у *Књизи*.

С упозорења Јову, Елилуј се враћа на величање Бога: „Гле, Бог је највиши својом силом, ко је учитељ као он? Ко му је одредио пут његов? или ко ће му рећи – чиниш неправдо” (Јов, 36: 22–23)? Да Јов то схвати. Да Јов то зна (спозна). Позива се. Позива: „Опомињи се да величаш дјела његова, која гледају људи” (Јов, 36: 24). Бог је свевремен [„Гле, Бог је велик, и не можемо га познати, број година његовијех не може се докучити” (Јов, 36: 26)].

Велик је Елилуј у својој вери [„И од тога дркће срце моје, и одскаче са својега мјеста” (Јов, 37: 1)]. Не сматра се повлашћеним. Позива не да слушају његов глас, већ „громовни глас његов” (Божји) и „говор што излази из уста његовијех” (Јов, 37:2). Лепота и тајна, то је Бог! Савршенство његово [„Дивно Бог грми гласом својим, чини ствари велике, да их не можемо разумјети” (Јов, 37: 5)]. Дивно пева у славу његову Елилуј (и аутор): „Говори снијегу: падни на земљу; и дажду ситноме и дажду силноме” (Јов, 37: 6). И закључује:

Свемогућ је, не можемо га стигнути; велике је силе, али судом и великом правдом никога не мучи.

Зато га се боје људи: не може га видјети никакав мудрац.

(Јов, 37: 23–24)

Не може се видети. Али се може чути!

\*

Као што се нагло појавио, тако је Елилуј нагло и нестало. Али тамо где је он стао, продужио је Онај о којем се све време расправљало (говорило). Онај који се све време призивао (позивао).

Онај о коме се све време света говори!

Један од јунака *Књиге о Јову* који готово ништа није говорио, осим оно неколико речи са Сотоним, и о којем је само говорено.

Сусрет који Човек очекује све време од постанка. Творац и створ(ени)<sup>50</sup>. Господ говори „из вихора”<sup>51</sup>, и не директно Јову; грми са сурове дистанце. Ничег од оног његовог првобитног заноса, понесености (поноситости) њиме, из разговора са Сотоним који је иницирао Јовов пад. И Он не одговара (на запрепашћење Јовово и свих нас који, као и Јов, очекујемо његов одговор), него пита: „Ко је то што замрачује савјет ријечима неразумно” (Јов, 38: 2)? [Кључну реч овога питања Даничић је превео као *савјет*. То је прилично безлично и прилично обесмишљава значај питања. На руском је ова реч преведена као *Провидение*: „Кто сей, омрачающий Провидение словами без смысла?” На енглеском, као *darknes*: мрак, мрачност, тама: „Who is this that darknes counsel by words without knowledge?” Односи се то на Јова, али да ли само на њега? Углавном, на њега, јер се следећи стих њему обраћа: „Опаши се сада као човјек: ја ћу те питати, а ти ми казуј” (Јов, 38: 3).

Као и питање које је дошло после тога: „Гдје си ти био кад ја оснивах земљу? кажи, ако си разуман” (Јов, 38: 4). Нарочито овај додатак питању, опаска која у знатној мери девастира Јова. Она не само да га доводи у бедно подређени положај,

50 „Величайший и самый таинственный миг жизни – когда Всевышний вступает в диалог со смертным, Творец – с творением... Но, углубляясь в Писание, мы видим, что именно для такого диалога человек и был создан.” – (Шћедровицки, 2012:161)

51 Истичући да је Јововој жељи „удовољено”, А. Сопоровски пита: „Да ли је то пораз или победа за верника, као што је Јов, када му се Господ – треба то замислити – одазива из вихора?” – (Сопоровски, 1998: 241)

него уопште не износи на видело, не узима у разматрање питање његове верности и оданости, што је за Јова, без сумње, најважније питање. Све друго, осим тог питања, је само бацање Јова у очај!

*Где си ти био...?* Може се означити и ко си ти? Ко си ти уопште?

Ко јој је одредио мјере? знаш ли? или ко је растегао уже преко ње?

На чем су подножја њезина углављена? или ко јој је метнуо камен угаони?

Кад пјеваху заједно звијезде јутрње и сви синови Божји кликоваху?

(Јов, 38: 5–7)

Јов који је све време (приповести) чезнуо за тим да стане пред Господа (као пред човека), и да се оправда, да скине са себе проклетство кривице (кривице без кривице), сада мора да је збуњен и затечен, сада се своди на меру безличног људског бића. Он је људско ништавило! Ништа патња, ништа заслуге пред величанственом Божјом силом! „Јеси ли свога вијека заповиједио јутру, показао зори мјесто њезино” (Јов, 38:12)? Па се онда испостављају све тежи захтеви пред њим: „Јеси ли долазио до дубина морских? и по дну пропасти јеси ли ходио? Јесу ли ти се отворила врата смртна, и врата сјена смртога јеси ли видио” (Јов, 38: 17–18)? Или: „Који је пут к стану свјетлости? и гдје је мјесто таме” (Јов, 38: 19), па, с тим у вези, још компликованије, још беспутније: „Да би је узео и одвео до међе њезине, и знао стазе к дому њезину” (Јов, 38: 20)? Ко би се ту снашао?! Ко се ту не би погубио?!

А посред тога, једно мало признање приснијег односа, излив (исказ) друкијих могућности: „Знаш ти; јер си се онда родио, и број је дана твојих велик” (Јов, 38: 21). Признање је то познанства, признање да је Јов Богу познат, да га се сећа. То је велик корак на Јововом путу до Бога и мора да му је у тренутку док то чује представљало значајно олакшање!

Али су и после тога уследила још многа питања без одговора

И следећа глава (39) је у том духу, моћи и славе Господње. То је моћ стварања света. прича о томе. А на самом крају појављује се, коначно, и Јов. Скрушени, утучени Јов.

За разлику од претходне главе, сада су питања о чудесима Божјег устројства света нешто лакша, доступнија (ближа) Јову. Типа: „Ловиш ли ти лаву лов? и лавићима трбух пуниш” (Јов, 39:1), „Ко готови гаврану храну његову кад птићи његови вичу к Богу и лутају немајући шта јести?” (Јов, 39: 3), „Еда ли се на твоју заповијест диже у вис орао, и на висини вије гнијезде?” (Јов, 39: 30). Свеједно, чудеса остају да буду чудеса!

А, онда, сасвим на крају, конкретно питање. Питање које не верује Јову (у коме се изражава неверовање, неповерење Јову), питање у духу четворице Јовових посетилаца: „Ко се препири с Богом, хоће ли га учити? који куди Бога, нека одговори на то” (Јов, 39:35). И Јов који је чезнуо за дијалогом с Богом, који је чезнуо да Богу одговори, не одговара: „Где ја сам мален, шта бих ти одговорио? Мећем руку своју на уста своја” (Јов, 39: 36). И још скромније додаје: „Једном говорих, али нећу одговарати; и другом; али нећу више” (Јов, 39: 37)<sup>52</sup>. То је признање да није био у праву. Прихвата ли Јов своју кривицу (кривицу без кривице)?

---

52 „Господ се не јавља Јову да сада и овде реши проблем страдања, јер се такви чворни проблеми не решавају буром, него се јавља да покаже важност самог проблема, као и његову коначну нерешивост без Бога. Бог у овом јављању у виду разних питања из устројства света, показује Јову своју премудрост и своје свемогућство. Тиме он указује Јову да Он промишља о свему, те и да на њега није заборавио, што значи да Јовова страдања имају неки смисао и значај на општем плану Божијем. Схвативши из овог јављања Божијег да је тражио више што може поднети, Јов са смирењем говори: *Где, ја сам мален,...*” – (Епископ Артемије, 2007: 28)



Али Господ опет тражи од Јова да буде човек и да одговара. Још је крив Јов у мислима његовим [„Хоћеш ли ти уништити мој суд? хоћеш ли мене осудити да би себе оправдао?” (Јов, 40: 3)]. Позива да буде оно што није, други Бог! Да се макар на кратко стави у његову улогу.

Окити се сада чашћу и величанством, у славу и красоту обуци се.

Проспи јарост гњева својега, и погледај све поносите и обори их.

Погледај све поносите, и понизи их, и потри безбожнике на мјесту њихову.

Затрпај их све у прах, и повежи им лице на скривену мјесту.

(Јов, 40: 5–8)

Тек тада ће уследити празнање. А дотле, крив је. „Тада ћу те и ја хвалити да те чува десница твоја” (Јов, 40:9).

Уследила је прича о слону. Прича о моћи створитеља. Она се продужује и у претпоследњој глави *Књиге о Јову* (41). „Ништа нема на земљи да би се испоредило с њим, да би створено било да се ничега не боји” (Јов, 41: 24). Нема сумње, прича о слону је парабола о моћи Бога, која човека (Јова) треба да увери колико је он немоћан. На почетку тога поглавља наглашена је јасно та свеколика моћ: „Ко ми је прије дао што, да му вратим? што је год под овијем небом, моје је” (Јов, 41: 2)<sup>53</sup>.

То је био опширан говор, али та опширност није нимало случајна. То је говор Творца задовољног својим стварањем<sup>54</sup>!

Напокон, у последњој глави (42) долази до разрешења. Напокон „Јов одговори Господу”. Проговорила је немоћ човекова: „Знам да све можеш, и да се не може смести што наумиш” (Јов, 42: 2).

Признаје (прихвата) своју заблуду. Понавља речи Господње (Јов, 38:1): „Ко је тај што замрачује савет неразумно?” Он је тај! Признаје да није разумевао: „Зато кажем да нијесам разумјевао; чудесно је то за ме, те не могу знати” (Јов, 42: 3). Он који је пред Господом стао: „Ушима слушах о теби, а сада те око моје види” (Јов, 42:5). [*А сада те око моје види...* Види, како то? Јер је речено: „... одговори Господ Јову из вихора” (Јов, 38:1), са висине, дакле. Где то Јов види Господа ако не у свом срцу?<sup>55</sup>]. Признаје да је то превазилазило његове спознају. Одричући се себе (својих

---

53 „Читајући и ишчитавајући *Књигу о Јову*, запањујеш се појединостима, збуњујеш се најважнијим у њој: какво решење њених жестоких питања, њених ватрених недоумица даје сам Бог, чији глас звучи у последњим главама?”, истиче на почетку свог есеја М. Епштејн. – (Епштејн, 2007: 6)

54 „Сама обилност говора није нимало наивна. Интонације набрајања не произилазе из намере да се журно саопште ‘знања епохе’ у што већој количини.. Два-три примера су довољна за уопштавање – али ту није био циљ: уопштавање. Ту је дошло до изражаја *задовољство Творца Стварањем*. Човек се позива да захвално подели то осећање, као што су га делили, ликујући, јутарње звезде. Детаљи – нису сувишни, напротив: драгоцени су, сваки од њих је – нови угао којим се створени свет окреће према свом Творцу.” – (Сопоровски, 1998: 242) Нагласио аутор.

55 „В Библии «глаз» в единственном числе (в Синодальном тексте переведено как «глаза») нередко означает внутреннее созерцание, духовное зрение, в отличие от физического восприятия. Сравним: «Око мое истомилось от горести...» (Пс. 87, 10) – о внутренних переживаниях; «...око мое смотрит на врагов...» (Пс. 91, 12) – в смысле проникновения в их замыслы; «...не пожалеет око Мое...» (Иез. 8, 18) – в смысле отсутствия милосердия; «Светильник для тела есть око» (Матф. 6, 22) – о «внутреннем оке постижения». И действительно, после полученного откровения Иов тем самым «внутренним оком» видит Всевышнего повсюду, воспринимает Его присутствие во всём сотворенном мире, который теперь явлен ему как манифестация славы Божьей (главы 38–41).” – (Шведовицки, 2012: 221-222)

захтева за које је мислио да су преведни, као што је он био праведан), Јов назначава дефинитивно повлачење и каје се, дакле, зна да није знао: „Зато поричем, и кајем се у праху и пепелу” (Јов, 42: 6)<sup>56</sup>.

То су биле последње његове речи.

Казна, додуше блага, неочекивано обухвата друге; признање је уследило тамо где није очекивано [„рече Господ Елифасу Теманцу: распалио се гњев мој на тебе и на два пријатеља твоја што не говорите о мени право као слуга мој Јов” (Јов, 42:7)]<sup>57</sup>. Они који су пред Јовом заступали Бога, неприкосновено право Бога да буде што хоће (Елилуј је изостављен из те приче као да уопште није био присутан у њој), сада морају молити Јова да се моли за њих, уз приношење жртава паљеница, „да не учиним с вама по вашој лудости, јер не говорите о мени право као слуга мој Јов” (Јов, 42: 8). Мора да је њихов грех био велики, пошто су жртве које су имали да принесу велике<sup>58</sup>. Мора да је њихов грех био велики кад за њих мора да моли бедник какав је био Јов! Болан се морао молити за здраве. И како то да се они ни у једном тренутку нису помолили за њега; није ли у томе њихова кривица<sup>59</sup>!?

И тек кад тројица учинише што је од њих захтевано и кад се он „помоли за пријатеље своје”, тек тада „погледа Господ на Јова”. Погледа на Јова, враћа што му је одузето [„И Господ поврати што бјеше узето Јову (...) умножи Господ Јову двојином све што бјеше имао”<sup>60</sup>] и – нестаје.

А да је неправде према Јову било (она се чак именује речју *зло*) сведочи једанаести стих: „И дођоше к њему сва браћа његова и све сестре његове и сви пређашњи знанци његови, и једоше с њим у његовој кући и жалећи га тјешеше га за све зло што бјеше Господ пустио на њ, и дадоше му сваки по новац, и по гривну златну” (Јов, 42:11). *Све зло што бјеше Господ пустио на њ...* Из које, или чије позиције, се то каже?

Бог је, пре него што је нестао, још благословио Јова, то јест не баш Јова, него његов *пошљедак*: „И Господ благослови пошљедак Јовов више него почетак, те имаше четрнаест тисућа оваца и шест тисућа камила и тисућу јармова волова и тисућу магарица” (Јов, 42: 12).

*Пошљедак и наследак.* Пре и после.

---

56 И Аврам је говорио нешто слично: „А Аврам одговори и рече: гле, сада бих проговорио Господу, ако и јесам прах и пепео” (Постање, 18: 27).

57 „Ето зашто Јовови пријатељи, што тврде свеблагост Бога, нису у праву чак много више него Јов, у очима самога Бога, [...]” – Епштејн, исто.

58 Показује и тежест греха чрез (назначење) великог количества приносимог в жертву, потому что столько жертвенных животных не нужно было бы, если бы не были велики грехи, которые имели быть отпущены. – Златоуст, исто.

59 „Отметим еще одну важнейшую вещь: никто из друзей Иова, столь долго и настойчиво его обличавших, ни разу не помолился за него, чтобы Бог облегчил его страдания! Теперь же, когда оказалось, что намерение Иова более угодно Всевышнему, нежели намерения его друзей, именно он и призван молиться за них! Вспотримся в эту ситуацию: Иов, всё еще пребывающий в невыносимых муках (от которых он избавился не до, а после своей молитвы!), призван просить, чтобы его друзьям отпустился грех. Тяжко страдающий должен пожалеть, смиловившись над пребывающими в довольстве! Не странно ли? Но с точки зрения духовных законов это правильно: только человек, восстановивший прямое общение с Богом, может понастоящему молиться, только его молитва имеет истинную силу и будет непременно услышана.” – (Шедровицки, 2012: 223)

60 *Књига о Јови*, исто, 42: 10. „Но, никако се не сме узети да је овом умножавању Јовљевог богатства решен проблем страдања.” – (Епископ Артемије, 2007: 29)

Јов се нашао пред новим стварањем<sup>61</sup>.

„И имаше седам синова и три кћери” (Јов, 42: 13). И пре је имао толико. Не наглашава се изричито да су та деца део његовог *пошљедка*, али то јасно произилази из тога што је *овим* кћерима надевао имена („И првој надје име Јемима, а другој Кесија а трећој Керен-апуха” (Јов, 42: 14), – прва деца нису била именована.

Седам синова и три кћери заменило је седам синова и три кћери. *Пошљедак* и *наследак*. Ипак, нису то иста деца.

Она прва су платила за свакодневне гозбе које су браћа приређивала, а на којима су јеле и пиле и њихове сестре.

Прича о Јову се, опет неочекивано, разлила у причу о његовим кћерима (што је, на неки начин, бежање од основне приче/идеје): „И не нахођаше се у свој земљи тако лијепих дјевојака као кћери Јовове, и отац им даде наслједство међу браћом њиховом” (Јов, 42: 15). Ипак их се после тога Јов не сећа (помињу се само синови!).

Повратио је имање Јов (оно је чак удвостручено, да ли само као награда за патњу), затим је још дуго живео („поживје Јов сто и четрдесет година”), видео што је требало да се види („и видје синове и унуке до четвртога кољена”) и умро („умрије Јов стар и сит живота”).

Подразумевало се да је био задовољан!

## Литература

Артемије, 2007: Артемије, Е. (2007). „Тајна страдања у *Књизи о Јову*”, *Православно дело*, год. IV, бр. 13, стр. 20–30, Бањска: Манастир Бањска.

Берђајев, 1937: Бердяев Н. (1937). „Зло и страдание как проблемы духа”, *ДУХ И РЕАЛЬНОСТЬ, Основы богочеловеческой духовности*, Париж: YMCA-Press s.d. Париж, [1937].

Св Дионисије, 1900: Дионисије, Св. (1900). Творенія св. Діонисія Великаго, епископа Александрійскаго, въ русскомъ переводѣ, изданіе Казанской Духовной Академіи, пер., прим. и введ. свящ. А. Дружинина, подъ редакціей э. о. проф. Л. Писарева, Казань: Типо-литографія Императорскаго Университета.

Василије, Св: Святитель Василий Великий, „Беседа 21. О том, что не должно прилепляться к житейскому, и о пожаре, бывшем вне церкви”, <http://www.pagez.ru/lsn/0297.php>.

Златоусти, Иоан Златоуст, „Беседа 4”, Беседа увещательная, сказанная в храме святой Анастасии в отношении отсутствующих, и изложение состязаний и подвигов блаженного и праведного Иова. [http://www.e-reading.ws/bookreader.php/128029/Zlatoust\\_-\\_Tvoreniya\\_tom\\_12\\_kniga\\_1.html](http://www.e-reading.ws/bookreader.php/128029/Zlatoust_-_Tvoreniya_tom_12_kniga_1.html).

Златоусти, Св. Иоан Златоуст, *Толкование на Книгу Иова*, [http://www.ispovednik.ru/zlatoust/Z12\\_3/Z12\\_3\\_11.htm](http://www.ispovednik.ru/zlatoust/Z12_3/Z12_3_11.htm).

Јован, 2009: Јован, М. (2009). *Смисао страдања праведника по Књизи о Јову*, Загреб: Епархија загребачко-љубљанска.

Јунгеров: П. А. Јунгеров, *Введение в Ветхий Завет. Книга Иова*, <http://www.sbible.ru/books/jung51.htm>;

---

61 „Због тога како је Јов бранио своју истину, он није добио свет преуређен по њој. Међутим, добио је нешто *више*. При томе, не на последњем месту, управо *због тога* како је бранио своју истину. Јов је добио суделовање у стваралачкој лепоти и моћи Божјег света. У томе му се открио извор новог живота.”– (Сопоровски, 1998: 249) Нагласио аутор.

Епштејн, 2007: Епштејн, М. (2007). „Књига о Јову”, превела Радмила Мечанин, *Књижевни магазин*, бр. 71, год. VII, Београд, стр. 6–10.

Лопухин: А. П. Лопухин, „О Книге Иова”, *Толковая Библия или комментарий на все книги Священного Писания Ветхого и Нового Заветов*, <http://www.biblioteka3.ru/biblioteka/lopuhin/iov/txt00.html>.

Миодраговић, 1985: Миодраговић, М. (1985). „Проблем страдања по *Књизи о Јову*”, Београд: *Теолошки погледи*, год. XVIII, бр. 1–3, 133–141;

Методије, 2005: Методије, Е. (2005). *Месијански псалми, Књига о Јову*, приредили архимандрит Ј. Радосављевић и С. Јакшић, Овчар Бања: Манастир Благовештење.

Рижски, 1991: Рижский, М. А. (1991). *Книга Иова*, Из истории библейского текста, Новосибирск: Академия наук СССР, Сибирское отделение.

Розенберг, 1999: Розенберг, Ш. (1999). „Сотона и Мајмонидово тумачење *Књиге о Јову*”, превео Боривој Герзић, Чачак: *Градац*, бр. 22, 116–117.

Сопровски, 1998: Сопровски, А. (1998). „О *Књизи о Јову*”, превео Зорислав Паунковић, Београд: *Руски алманах*, год. VII, бр. 7, 224–249.

Харингтон, 1987: Harington, W. J. (1987). *Uvod u Bibliju*, preveo dr. Mato Zovkić, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1987; Харингтон, 1987: Harington, W. J. (1987). *Uvod u Stari zavjet – Spomen obećanja*, preveo dr. Mato Zovkić, II izd. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Шћедровицки, 2012: Щедровицкий, Д. В. (2012). *Беседы о Книге Иова. Почему страдает праведник?* 4-е изд. (эл.), Москва: Теревинф.